

Δελτίο για την Τουρκική Οικονομία

Τριαντόπουλος Χρήστος - *Η Τουρκική οικονομία σε «παρατεταμένη(;)» πολιτική ομηρία (Σελ. 7)*

Κουλουμπής Θεόδωρος - *Πρέπει να μας ανησυχούν οι εξελίξεις στην Τουρκία; (Σελ. 14)*

Robins Philip - *Turkish foreign policy hostage to domestic political problems (Σελ. 15)*

Kentikelenis Alexander - *Economic Interdependence in Greek-Turkish Bilateral Economic Relations (Σελ. 19)*

Ioannis Grigoriadis & Antonis Kamaras - *Investigating the consequences of a success story (Σελ. 22)*

**ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ
2008**

τεύχος 08

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ**

Τεύχος 08 – Αύγουστος 2008

Περιεχόμενα:

1. Η Τουρκική Οικονομία εν συντομία.....3
2. Η Διεθνής Συγκυρία.....4
3. Ένα “checks and battles system” για την Τουρκία (Χρήστος Τσαπακίδης)5
4. Η Τουρκική οικονομία σε «παρατεταμένη(;)» πολιτική ομηρία (Χρήστος Τριαντόπουλος).....7
5. Πρέπει να μας ανησυχούν οι εξελίξεις στην Τουρκία; (Θεόδωρος Κουλουμπής).....14
6. Turkish foreign policy hostage to domestic political problems (Philip Robins).....15
7. Economic Interdependence in Greek-Turkish Bilateral Economic Relations
(Alexander Kentikelenis).....19
8. Investigating the consequences of a success story (Ioannis Grigoriadis & Antonis Kamaras) ...22
9. Εκθέσεις Διεθνών Οργανισμών.....24

Εργαστήριο Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Πολιτικής:

<http://eeep.pspa.uoa.gr>

Επιστημονικός Υπεύθυνος Δελτίου: Καθηγητής Πάνος Καζάκος

Υπεύθυνος Σύνταξης: Τριαντόπουλος Χρήστος

- ctrianto@aueb.gr

Πολιτική Ανάλυση: Κοτσιαρός Αθανάσιος

- thkotsiaros@yahoo.com

Συντακτική Ομάδα: Τσαπακίδης Χρήστος

- chr_tsap@otenet.gr

Παρασκευόπουλος Ζήσιμος

- zis_politiko96@yahoo.gr

Κεντικελένης Αλέξανδρος

- akentikelenis@yahoo.co.uk

Επιμέλεια κειμένων: Μιχαλάκη Σοφία

- sofMichal@yahoo.gr

Η παρούσα έκδοση υποστηρίζεται από το Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΛΚΕ) και τις εταιρίες ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ Α.Ε – ΟΜΙΛΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ, ΟΜΙΛΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ LAVIPHARM Α.Ε, MILLENNIUM BANK και GFM ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗ.

1. Η Τουρκική Οικονομία εν συντομία

“Ακροβατώντας μεταξύ εσωτερικής αστάθειας, διεθνούς οικονομικής κρίσης και Καυκάσου”

Οι ευεργετικές για την ανάπτυξη της τουρκικής οικονομίας επιπτώσεις από την αποκατάσταση των ισορροπιών μετά την απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου της χώρας διαφαίνεται να εξανεμίστηκαν από την παραμονή των «υφεσιακών» επιπτώσεων της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης, αλλά, κυρίως από την ρωσο-γεωργιανή σύγκρουση στον Καύκασο. Η αύξηση του πολιτικού κινδύνου στη γείτονα σε συνδυασμό με τις αρνητικές επιπτώσεις της διεθνούς κρίσης στην αναδυόμενη αγορά της Τουρκίας επηρέασαν καθοριστικά την αναπτυξιακή διαδικασία, επιβραδύνοντας σημαντικά τους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης των τελευταίων χρόνων. Συγκεκριμένα, για τον Μάιο η βιομηχανική παραγωγή αυξήθηκε μόλις κατά 2,4%, επίδοση αρκετά χαμηλότερη των προσδοκιών – όπως τονίζει και η IS Turkiye Bankasi. Η εξέλιξη αυτή, ουσιαστικά, υποδηλώνει πως ο ρυθμός ανάπτυξης του δεύτερου τριμήνου θα είναι χαμηλότερος του πρώτου, ενώ η αρνητικότητα των προσδοκιών ενισχύεται, αφενός, από τη συρρίκνωση της εξωτερικής ζήτησης λόγω της συρρίκνωσης των ρυθμών ανάπτυξης στην Ευρωζώνη, και αφετέρου από τις αρνητικές επιπτώσεις της αύξησης του επιτοκίου στην εσωτερική ζήτηση. Η Επιτροπή Νομισματικής Πολιτικής της Κεντρικής Τράπεζας της Τουρκίας, στην προσπάθεια της να περιορίσει τις πληθωριστικές πιέσεις, αποφάσισε στις 17 Ιουλίου 2008 την αύξηση του βασικού βραχυπρόθεσμου επιτοκίου της κατά 50 μονάδες βάσης, ανεβάζοντας το στο 16,75%, ενώ διατήρησε τις εκτιμήσεις της πως ο πληθωρισμός στο τέλος του έτους θα ξεπεράσει το επίπεδο-στόχο που είχε θέσει για το τρέχον έτος και θα ανέλθει στο 10,6%, καθώς και τον Μάιο ο δείκτης τιμών καταναλωτή διαμορφώθηκε στο 10,74% και ο αντίστοιχος του παραγωγού στο 16,53%. Παράλληλα, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών για τον ίδιο μήνα ανήλθε στα 4,6 δις \$ και αυξήθηκε σε ετήσια βάση κατά 29%, ενώ στο σύνολο του το έλλειμμα την περίοδο Ιούνιος 2007 – Μάιος 2008 έφτασε τα 43,1 δις \$.

Η πολιτική σταθεροποίηση, για πολλούς αναλυτές, αποτελούσε τη βασική προϋπόθεση για την ανάκαμψη της τουρκικής οικονομίας, η Ρωσο-γεωργιανή διένεξη ανατρέπει ωστόσο τις προσδοκίες, καθώς η κρίση στον Καύκασο αναμένεται να επηρεάσει σημαντικά την οικονομία της Τουρκίας – κάτι που φάνηκε από τις πρώτες μέρες της κρίσης. Η Ρωσία αποτελεί σημαντικό εμπορικό και ενεργειακό εταίρο της Τουρκίας με αποτέλεσμα η επέκταση της κρίσης του Καυκάσου στις NATO-Ρωσικές σχέσεις να θέσει τη χώρα στο κέντρο της αντιπαράθεσης μεταξύ NATOϊκών υποχρεώσεων και οικονομικο-ενεργειακών συμφερόντων. Συγκεκριμένα, από τη Ρωσία προέρχεται το 60% των τουρκικών εισαγωγών φυσικού αερίου και το 56,4% του εισαγόμενου άνθρακα, ενώ η Ρωσία υπερσκέλισε την προηγούμενη χρονιά τη Γερμανία ως σημαντικότερος εμπορικός εταίρος της Τουρκίας. Ιδιαίτερη σημασία έχει και για τα τουρκικά συμφέροντα και η Γεωργία, καθώς από το έδαφός της διέρχεται ο αγωγός πετρελαίου Μπακού-Τιφλίδας-Τσεϊχάν που μεταφέρει τα κοιτάσματα του Αζερμπαϊτζάν στην Τουρκία, ενώ, η γείτονα χώρα αποτελεί το μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο της Γεωργίας με όγκο συναλλαγών που ανέρχονται στα 750 εκ. \$. Το πρώτο πλήγμα εμφανίστηκε στις ρωσο-τουρκικές εμπορικές συναλλαγές όταν οι ρωσικές αρχές απαγόρευσαν ή καθυστέρησαν τις εισαγωγές τουρκικών προϊόντων, δημιουργώντας ζημιές εκατομμυρίων δολαρίων. Αν και ακόμα δεν έχει σταθεροποιηθεί πλήρως η κατάσταση στο Καύκασο, Τούρκοι επιχειρηματίες υπολογίζουν πως το άμεσο κόστος από την ένταση θα αγγίξει τα 3 δις \$.

Η συνέχεια της αναπτυξιακής διαδικασίας, συνεπώς, της τουρκικής οικονομίας θα προσδιοριστεί, αφενός από την εξισορροπητική στάση της κυβέρνησης Ερντογάν μεταξύ NATO και Ρωσίας προκειμένου να προστατεύσει τα ζωτικά της συμφέροντα - όπως διαφάνηκε και από την άμεση «Πρωτοβουλία Σταθερότητας και Συνεργασίας» για τον Καύκασο - και αφετέρου από την αποφασιστικότητα του Τούρκου Πρωθυπουργού για την προώθηση του μεταρρυθμιστικού και εκσυγχρονιστικού έργου και τη συνέχιση την πορείας της χώρας προς την ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Παράλληλα, στο πλαίσιο των προσπαθειών για τον απεγκλωβισμό από τις επιπτώσεις της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης, προτεραιότητα της οικονομικής πολιτικής παραμένει η μείωση του πληθωρισμού, η διατήρηση της δημοσιονομικής πειθαρχίας και η συρρίκνωση του εμπορικού ελλείμματος, το οποίο αναμένεται το 2008 να ξεπεράσει τα 50 δις \$. Η επίτευξη των οικονομικών στόχων που έχει θέσει η Κυβέρνηση Ερντογάν για το τρέχον έτος φαίνεται να είναι το νέο μεγάλο, και ιδιαίτερα δύσκολο, στόιχημα της.

Χρήστος Τριαντόπουλος

Υπεύθυνος Σύνταξης

Δελτίου για την Τουρκική Οικονομία

2. Η Διεθνής Συγκυρία

Ενόψει του ποδοσφαιρικού αγώνα των εθνικών ομάδων ποδοσφαίρου Αρμενίας – Τουρκίας στις αρχές Σεπτεμβρίου στο Ερεβάν, η αρμενική κυβέρνηση αποφάσισε να άρει μονομερώς την απαίτηση έκδοσης βίζας για τους Τούρκους πολίτες, καθόλη τη διάρκεια της εβδομάδας (1 – 6 Σεπτεμβρίου), που θα προηγηθεί της αναμέτρησης. Οι προσπάθειες για διεθνή αναγνώριση της γενοκτονίας του αρμενικού στοιχείου το 1915, είχαν ως αποτέλεσμα την άρνηση της Άγκυρας να συνάψει σχέσεις με την Αρμενία από το 1991, όταν η τελευταία διακήρυξε την ανεξαρτησία της. Δεν μένει παρά ο κ. Gül να αποδεχθεί την πρόσκληση του κ. Sarkisian και να παρακολουθήσουν μαζί τον αγώνα στις 6 Σεπτεμβρίου στο Ερεβάν, προκειμένου να επιβεβαιωθούν οι προβλέψεις που θέλουν τις τουρκοαρμενικές σχέσεις να μπαίνουν σε νέα τροχιά.

Η επίσκεψη του Ιρανού Προέδρου Mahmoud Ahmadinejad στην Τουρκία παρά τη σημασία που της είχε προσδώσει η τουρκική διπλωματία, και τις αρνητικές αντιδράσεις Η.Π.Α. και Ισραήλ, δεν απέδωσε συγκεκριμένα αποτελέσματα. Ο Ιρανός Πρόεδρος, παρά τις προσπάθειες του Προέδρου της Τουρκικής δημοκρατίας, παρουσιάστηκε αμετακίνητος στις θέσεις του για το πυρηνικό πρόγραμμα της χώρας του. Σύμφωνα με Τούρκο αξιωματούχο, η προοπτική επικράτησης του Δημοκρατικού υποψηφίου Obama στις επικείμενες αμερικανικές εκλογές, που έχει δεσμευθεί να διεξάγει συνομιλίες με το Ιράν για το πυρηνικό του μέλλον, έχουν καλλιεργήσει την ψευδαίσθηση στην ιρανική πλευρά πως έχει το χρόνο με το μέρος της.

Σε δηλώσεις του στο ειδησιογραφικό πρακτορείο Anatolia, ο αναπληρωτής Πρόεδρος της Μεικτής Κοινοβουλευτικής Επιτροπής της Ε.Ε. για την Τουρκία, κ. Joost Lagendijk, αναπτέρωσε τις ελπίδες της Τουρκίας για πλήρη ένταξη της στην Ε.Ε.. Σύμφωνα με τον ίδιο, Τουρκία και Ε.Ε. έχουν κοινά μακροπρόθεσμα συμφέροντα, ενώ εξήρε τη σημασία των αλλαγών και των μεταρρυθμίσεων που έχουν συντελεστεί τα τελευταία χρόνια στη χώρα.

Η τουρκική βιομηχανική παραγωγή, σύμφωνα με στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα το Τουρκικό Ίδρυμα Στατιστικής, παρουσίασε κάμψη τους τελευταίους μήνες. Είναι χαρακτηριστικό πως για το μήνα Ιούνιο η βιομηχανική παραγωγή αυξήθηκε μόλις κατά 0,8% έναντι 2,4 % το Μάιο. Σύμφωνα με αναφορά του οικονομικού τηλεοπτικού σταθμού Bloomberg, η αύξηση στα καύσιμα έχει «παγώσει» την τουρκική οικονομία, ενώ με τη συνεπακόλουθη αύξηση των τιμών στα τρόφιμα, ο πληθωρισμός εκτινάχθηκε στο 12,1%, την υψηλότερη τιμή της τελευταίας τετραετίας.

Ο τομέας σιδήρου και χάλυβα της Τουρκίας κατέλαβε την 11^η θέση στην παγκόσμια κατάταξη το 2007 με παραγωγή που άγγιξε τα 25,8 εκ. τόνους. Αξιοσημείωτο, όμως, είναι, ότι η Τουρκία έρχεται μόλις δεύτερη - μετά την Κίνα - σε ποσοστά αύξησης της ετήσιας παραγωγής της. Τα στοιχεία που παρατίθενται σε σχετική έκθεση για τον Τομέα Σιδήρου & Χάλυβα, που δημοσιεύτηκε τον Ιούνιο, καταδεικνύουν μία εντυπωσιακή απόδοση του τομέα στις εξαγωγές, με αύξηση της τάξης του 30% το 2007.

Η Τουρκία ζήτησε τη συνεργασία της Ιαπωνίας προκειμένου να εξασφαλίσει μερικές από τις μεγαλύτερες ενεργειακές συμβάσεις στο Ιράκ. Σύμφωνα με δηλώσεις του Τούρκου Υπουργού Εξωτερικού Εμπορίου κ. Kılızad Tüzmen, «η τουρκική εταιρεία πετρελαίου (ΤΡΑΟ), τουρκικές εταιρείες και ιαπωνικές επιχειρήσεις μπορούν, συγκροτώντας μία ενιαία κοινοπραξία, να δραστηριοποιηθούν τόσο στην ανάπτυξη των υπαρχουσών πετρελαιοπηγών, όσο και στην εύρεση και αξιοποίηση νέων». Καθώς οι ιαπωνικές ανάγκες σε πετρέλαιο ικανοποιούνται κατά 90% από τα κοιτάσματα της Μ.Ανατολής, η τουρκική προσέγγιση σε συνδυασμό με το πλεονέκτημα της επιμελητειακής υποστήριξης, που η τουρκική πλευρά υπερτονίζει ότι διαθέτει στην περιοχή, είναι πολύ πιθανό να οδηγήσουν πολύ σύντομα σε επίσημη συμφωνία.

Ένας ποδοσφαιρικός αγώνας αναμένεται να επιβεβαιώσει τις προβλέψεις που θέλουν τις τουρκοαρμενικές σχέσεις να μπαίνουν σε νέα τροχιά.

Άκαρπη η τουρκική μεσολάβηση μπροστά στην Ιρανική αδιαλλαξία.

Τουρκία και Ε.Ε. έχουν κοινά μακροπρόθεσμα συμφέροντα.

Οριακή η αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής για το 2008.

Η Τουρκία καταλαμβάνει την 11^η θέση στην παραγωγή σιδήρου και χάλυβα.

Πρόταση συνεργασίας Τουρκίας – Ιαπωνίας στο Ιράκ

3. Ένα “checks and battles system” για την Τουρκία

Του Χρήστου Τσαπακίδη*

Ένα ιδιαίτερο γνώρισμα της τουρκικής πολιτικής ζωής είναι ότι δεν υπάρχει περίοδος που να αφήνει αδιάφορο τον παρατηρητή της. Η άνοδος των Ισλαμιστών του Ερντογάν στην εξουσία το 2002 σήμανε και την έναρξη μίας διαρκούς διαπάλης της κυβέρνησης με το κεμαλικό κατεστημένο, το οποίο προσπαθούσε, άλλοτε να την χαλιναγωγήσει και άλλοτε να την υπονομεύσει. Η τελευταία κρίση την οποία, εν τέλει, διασκέδασε, εν μέρει, η πρόσφατη απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου είχε ως αφετηρία την περυσινή σαρωτική νίκη του ΑΚΡ στις βουλευτικές εκλογές. Το Κόμμα Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης με τον αέρα του 46,7% των ψήφων στις εκλογές Ιουλίου 2007 που του εξασφάλισε 341 έδρες στην τουρκική Εθνοσυνέλευση άρχισε να επιδεικνύει μία ανησυχητική αυτοπεποίθηση ότι μπορεί να επιβάλει οποιαδήποτε πρωτοβουλία, ενδεχομένως, αναλάβει. Αντί, όμως, να κινηθεί προς την υιοθέτηση μεταρρυθμίσεων που θα έφερνε τη χώρα εγγύτερα στην Ευρώπη, το ΑΚΡ προτίμησε να ξοδέψει ένα εκτενές πολιτικό κεφάλαιο στην κατάργηση της απαγόρευσης της μαντίλας στα πανεπιστήμια. Στο όνομα της προστασίας της ελευθερίας της έκφρασης – παραλείποντας εντέχνως ότι η ελευθερία αυτή θα μπορούσε να καταπιεστεί εντός της οικογένειας της κοπέλας που επιθυμεί να σπουδάσει – και με τη συνδρομή του εθνικιστικού ΜΗΡ, ψηφίστηκε σχετική τροποποίηση του Συντάγματος την 9^η Φεβρουαρίου 2008 με 411 ψήφους υπέρ επί συνόλου 548.

Αυτή ήταν και η νέα αφορμή κινητοποίησης των κεμαλιστών εναντίον του ΑΚΡ. Άμεσα προκλήθηκαν σφοδρές εντάσεις μέσα στα ίδια τα πανεπιστήμια. Η δικαστική εξουσία ήταν, ωστόσο, αυτή που ανέλαβε καθήκοντα εμπροσθοφυλακής για να ανατρέψει την επίμαχη απόφαση, αλλά και για να υποδείξει στην εκτελεστική και τη νομοθετική εξουσία τα όριά τους. Ο γενικός εισαγγελέας του Ανώτατου Εφετείου Αμπτουραχμάν Γιαλτσινκαγια, διορισθείς από τον προηγούμενο Πρόεδρο της Τουρκίας, κεμαλιστή Αχμέτ Νεζίντέτ Σεζέρ, άσκησε στις 14 Μαρτίου δίωξη κατά του ΑΚΡ, αλλά και ηγετικών στελεχών του, κατηγορώντας τους ότι αποπειράονται να μετατρέψουν την Τουρκία σε ισλαμιστικό κράτος. Υιοθετώντας την άποψη ότι το κυβερνών κόμμα υπονομεύοντας την αρχή της κοσμικότητας που διαπνέει το Σύνταγμα επιδιώκει την επιβολή της Σαρίας στη χώρα, ο εισαγγελέας ζήτησε την απαγόρευση του ΑΚΡ, καθώς και την πενταετή στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων του πρωθυπουργού Ερντογάν, του Προέδρου Γκιουλ και 69 ακόμη μελών. Στις 31 Μαρτίου, το Συνταγματικό Δικαστήριο αποφάσισε ομόφωνα να εκδικάσει την υπόθεση. Μέχρι την εκδίκαση της υπόθεσης μεσολάβησαν δύο ακόμη σημαντικά γεγονότα. Το πρώτο αφορούσε αυτό που χαρακτηρίστηκε ως η πρώτη μεγάλη πολιτική ήττα του Ερντογάν από την εκλογική νίκη του το 2002. Δεν είναι άλλο από την ακύρωση ως αντισυνταγματικής της τροπολογίας του Συντάγματος για την μαντίλα από το Συνταγματικό Δικαστήριο στις 6 Ιουνίου, κατόπιν προσφυγής του κεμαλικού

Ρεπουμπλικανικού Λαϊκού Κόμματος (CHP) και του Κόμματος της Δημοκρατικής Αριστεράς (DSP). Η απόφαση στηρίχθηκε στο επιχείρημα ότι η τροποποίηση παραβίαζε το άρθρο 2 του Συντάγματος περί κοσμικής υπόστασης του κράτους και λήφθηκε με πλειοψηφία 9 δικαστών υπέρ και 2 κατά. Πολλοί ανησύχησαν ότι η εξέλιξη αυτή προϋπέθετε για τη στάση που θα τηρούσε το Δικαστήριο απέναντι στο AKP στο πλαίσιο της εκδίκασης της απαγόρευσής του.

Το δεύτερο εκτυλίχθηκε από τις αρχές Ιουλίου και είχε όλα τα απαραίτητα συστατικά ενός πολιτικού θρίλερ. Η υπόθεση της παρακρατικής οργάνωσης Εργκενεκόν ήταν ανοιχτή από το περασμένο έτος, έπειτα από αποκαλύψεις του περιοδικού NOKTA για δύο σχεδιασμένες απόπειρες υπονόμευσης της κυβέρνησης μεταξύ 2003 και 2004, ενώ συλλήψεις είχαν αρχίσει να πραγματοποιούνται ήδη από τον Ιανουάριο. Το θέμα επανήλθε, ωστόσο, την πρώτη Ιουλίου με ένα νέο κύμα συλλήψεων ατόμων με μεγάλη επιρροή, όπως του πρώην διοικητή της Πρώτης Τουρκικής Στρατιάς Χουρσίτ Τολόν, του πρώην αρχηγού της στρατοφυλακής Σενέρ Ερουϊγκούρ και του προέδρου του Εμπορικού Επιμελητηρίου Άγκυρας Σινάν Αϊγκιούν. Στις 15 του μήνα, ο γενικός εισαγγελέας Αϊκούτ Εντζίν παρέπεμψε σε δίκη συνολικά 86 μέλη της οργάνωσης με κατηγορίες που αφορούσαν μεταξύ άλλων την απόπειρα τριών πραξικοπημάτων και τη δολοφονία του Χραντ Ντινκ.

Μέσα σε αυτόν τον πολιτικό αναβρασμό, το Συνταγματικό Δικαστήριο συνέρχεται για να αποφασίσει την τύχη του AKP και των μελών του. Έχοντας προηγηθεί ήδη η απορριπτική εισήγηση του εισηγητή του Δικαστηρίου Οσμάν Τζαν στις 16 Ιουλίου, το Δικαστήριο για μία μόλις ψήφο (6 έναντι 7 που απαιτούνταν επί συνόλου 11 δικαστών) αποφασίζει στις 30 του ίδιου μήνα την επιβολή προστίμου ίσου με το ήμισυ της ετήσιας κρατικής επιχορήγησης στο AKP και όχι την απαγόρευσή του. Πρόκειται, βέβαια, για μία πύρρειο νίκη του Ερντογάν, αφού οι δέκα από τους έντεκα δικαστές συμφώνησαν με το πνεύμα της προσφυγής του γενικού εισαγγελέα ότι το AKP αποτελεί απειλή για τον κοσμικό χαρακτήρα του κράτους. Χαρακτηριστική είναι, μάλιστα, η δήλωση του προέδρου του Δικαστηρίου Χασίμ Κιλίτς ότι το AKP θα πρέπει να εκλάβει τη συγκεκριμένη απόφαση ως σοβαρή προειδοποίηση, γεγονός που καταδεικνύει την πρόθεση της δικαστικής εξουσίας να επιτηρεί τις ενέργειες της κυβέρνησης και, ενδεχομένως, να παρέμβει εκ νέου σε περίπτωση απειλής της κοσμικότητας του κράτους.

Οι οχτώ μήνες που πέρασαν στην Τουρκία, μάλλον, μπορούν να χαρακτηριστούν ως χαμένοι μήνες. Οι πρωτοβουλίες του AKP για την άρση της απαγόρευσης της μαντίλας στα πανεπιστήμια κρίθηκαν ως μη γενόμενες και το ίδιο το κυβερνών κόμμα αντιμετώπισε τον αφανισμό του. Αν οι άρχοντες του Συνταγματικού Δικαστηρίου δε λάμβαναν υπόψη τις αρνητικές επιπτώσεις μίας ενδεχόμενης απαγόρευσης του AKP στην οικονομία, την κοινωνική ειρήνη, αλλά και τη διεθνή εικόνα της Τουρκίας, το αποτέλεσμα ίσως να ήταν διαφορετικό. Η τελική απόφαση ενείχε σχεδόν αποκλειστικά πολιτικά κριτήρια. Η ίδια η προσφυγή του εισαγγελέα άλλωστε ήταν, μάλλον, πολιτικά, παρά νομικά υποκινούμενη. Το δυτικό πρότυπο του “checks and balances” ως προς τον διαχωρισμό των εξουσιών μετετράπη σε σύστημα “checks and battles”, όπου η κάθε εξουσία δεν προσπαθεί να εξισορροπήσει την άλλη, αλλά να επικρατήσει έναντι της. Μετά το «μεταμοντέρνο» πραξικόπημα των στρατηγών με το οποίο ανατράπηκε η κυβέρνηση των ισλαμιστών του Ερμπακάν το 1997, προέκυψε το «μυανιεριστικό» πραξικόπημα του 2008, κατά το οποίο η δικαστική εξουσία, δυσανάλογα ισχυρή απέναντι στη νομοθετική και την εκτελεστική εξουσία, έριξε τη σκιά της πάνω στις δύο επιτυγχάνοντας την αναίρεση της πρώτης και τη χαλιναγώγηση της δεύτερης. Οι μεταρρυθμίσεις έμειναν πίσω. Ενώ η κυβέρνηση Ερντογάν είχε προαναγγείλει μετά τις εκλογές του 2007 μία συνεκτική αναθεώρηση του Συντάγματος, αρκέστηκε σε μία ήσσονος σημασίας τροποποίηση η οποία, εν τέλει, απορρίφθηκε. Η πολιτικό-δικαστική κρίση σε συνδυασμό με τη δυσμενή διεθνή συγκυρία έπληξε την οικονομία. Οι απώλειες του Χρηματιστηρίου της Κωνσταντινούπολης ξεπέρασαν τον Ιούλιο το 36% σε σύγκριση με τις αρχές του 2008, η λίρα κατακύλησε στις ισοτιμίες, ο πληθωρισμός έφθασε σε διψήφιο ποσοστό, ο ρυθμός μεγέθυνσης αναμένεται να προσγειωθεί στο 4% φέτος και γενικά, η εμπιστοσύνη των οικονομικών παραγόντων έφτασε σε χαμηλότατα επίπεδα. Αυτό που χρειάζεται η Τουρκία τώρα που πέρασε η κρίση είναι μία πιο προσεκτική και συμφιλιωτική στάση από πλευράς κυβέρνησης και μία πιο διακριτική στάση από τους κεμαλιστές, οι οποίοι έπειτα από αυτήν την επίδειξη ισχύος επαναβεβαίωσαν το ρόλο τους στο πολιτικό σύστημα.

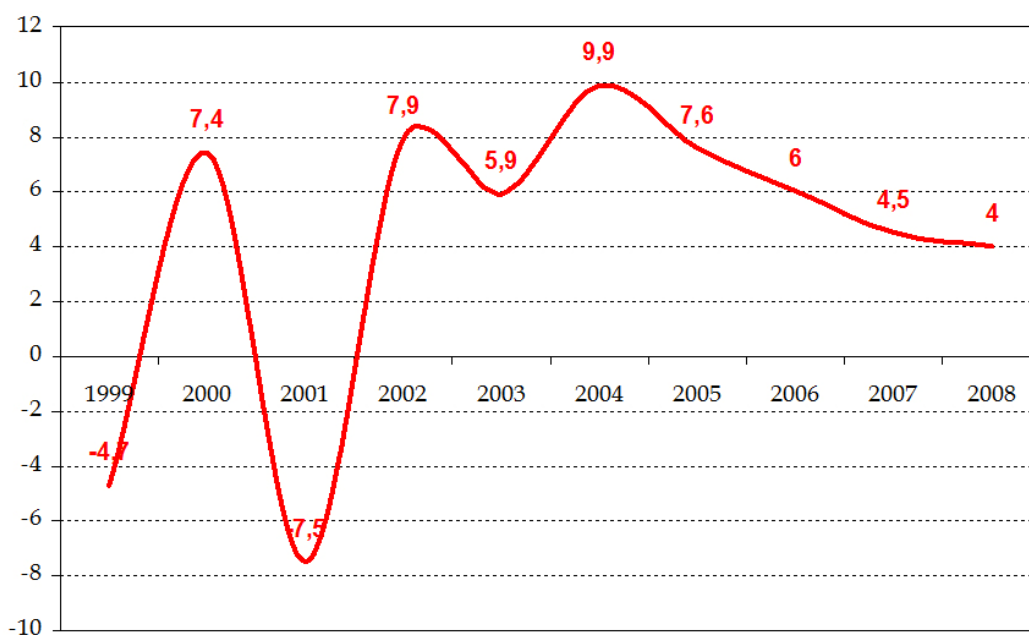
*Ο Χρήστος Τσαπακίδης είναι διεθνολόγος και συνεργάτης του Εργαστηρίου Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Πολιτικής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

4. Η Τουρκική οικονομία σε «παρατεταμένη(;)» πολιτική ομηρία [1]

του Χρήστου Τριαντόπουλου*

Η οικονομία της Τουρκίας, έως τα πρώτα χρόνια της νέας χιλιετίας, αποτελούσε μία χαρακτηριστική περίπτωση οικονομίας με υψηλό πολιτικό κίνδυνο, καθώς οι επιδόσεις και το επενδυτικό της περιβάλλον προσδιορίζονταν από έντονες πολιτικο-στρατιωτικές εξελίξεις και κρατική παρεμβατικότητα, καθορίζοντας σημαντικά την αποτελεσματικότητα της οικονομικής διαδικασίας και την κατανομή των κεφαλαίων. Παρά τις όποιες προσπάθειες αναδιάρθρωσης της οικονομίας κατά τη δεκαετία του '80, η πολιτική αστάθεια (9 κυβερνήσεις στη δεκαετία του 1990) και η αναποτελεσματική οικονομική διακυβέρνηση μεταφράστηκε σε επεκτατικές δημοσιονομικές πολιτικές και σε χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής, προκαλώντας υψηλό πληθωρισμό και κυβερνητικό υπερδανεισμό – κυρίως, μέσω εσωτερικού βραχυχρόνιου δανεισμού με υψηλά επιτόκια. Η «ρευστή» αυτή κατάσταση σε συνδυασμό με τις ακαμψίες της τουρκικής οικονομίας και την αναποτελεσματική λειτουργία του εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος – το οποίο αποτελούσε βασικό χρηματοδότη των τουρκικών κυβερνήσεων – κατέστησαν την οικονομία ιδιαίτερα ευάλωτη στις εξωτερικές διαταραχές, με αποτέλεσμα τις κρίσεις του 1994, 1999 και 2001. Το κόστος της τελευταίας υπολογίζεται στο 25,9% του ΑΕΠ, βυθίζοντας τη χώρα στη μεγαλύτερη ύφεση από το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, καθώς η παραγωγή συρρικνώθηκε κατά 7,9% και το δημόσιο χρέος εκτοξεύθηκε στα ύψη, με τις δαπάνες για αποπληρωμή χρέους να είναι υψηλότερες από τα τακτικά έσοδα του κράτους.

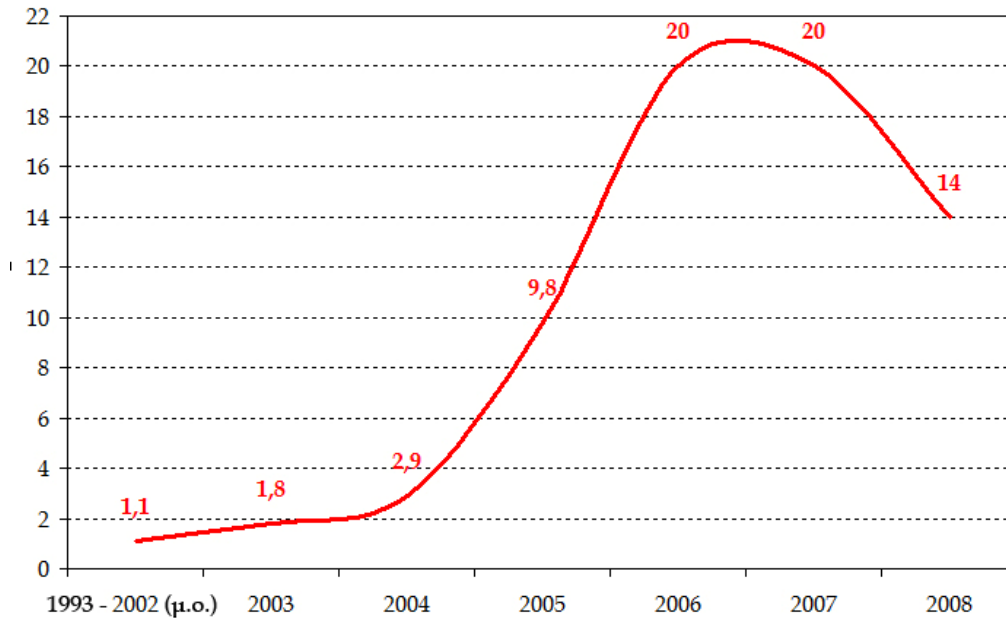
Ρυθμός Ανάπτυξης (%) 1999 - 2008

Η κυβέρνηση του Κόμματος της Δικαιοσύνης και της Ανάπτυξης (AKP), με τη βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) και της Παγκόσμιας Τράπεζας, ανέλαβε, το 2002, τον απεγκλωβισμό της οικονομίας από την ύφεση. Συγκεκριμένα, η κυβέρνηση Ερντογάν επιδίωξε τη δημοσιονομική πειθαρχία, προώθησε σημαντικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και ιδιωτικοποιήσεις και στήριξε τη σφιχτή νομισματική πολιτική της ανεξάρτητης (πλέον) Κεντρικής Τράπεζας. Επιπρόσθετα, επιχείρησε το «άνοιγμα» της οικονομίας προς τη διεθνή αγορά, συνάπτοντας περιφερειακές συνεργασίες και βελτιώνοντας την ελκυστικότητα της τουρκικής αγοράς για τους ξένους επενδυτές, ενώ η μεγαλύτερη επιτυχία ήταν η έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την ΕΕ, εγκαινιάζοντας μία περίοδο «γενναίων» μεταρρυθμίσεων και σταθερότητας.

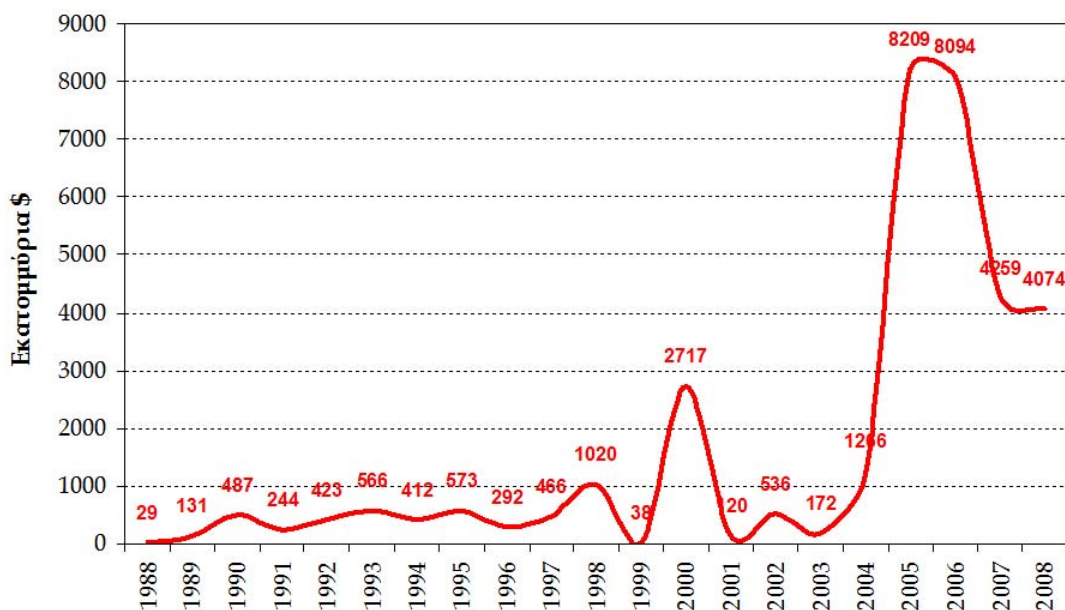
Ως το 2006, και μετά από 4 χρόνια διακυβέρνησης, τα αποτελέσματα δικαιώνουν τις πολιτικές του ΑΚΡ. Ο ρυθμός μεγέθυνσης κάθε έτους αγγίζει κατά μέσο όρο το 7% και βασίζεται, κυρίως, στο βιομηχανικό και τον κατασκευαστικό κλάδο.

Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (δισ \$), 1993 - 2008

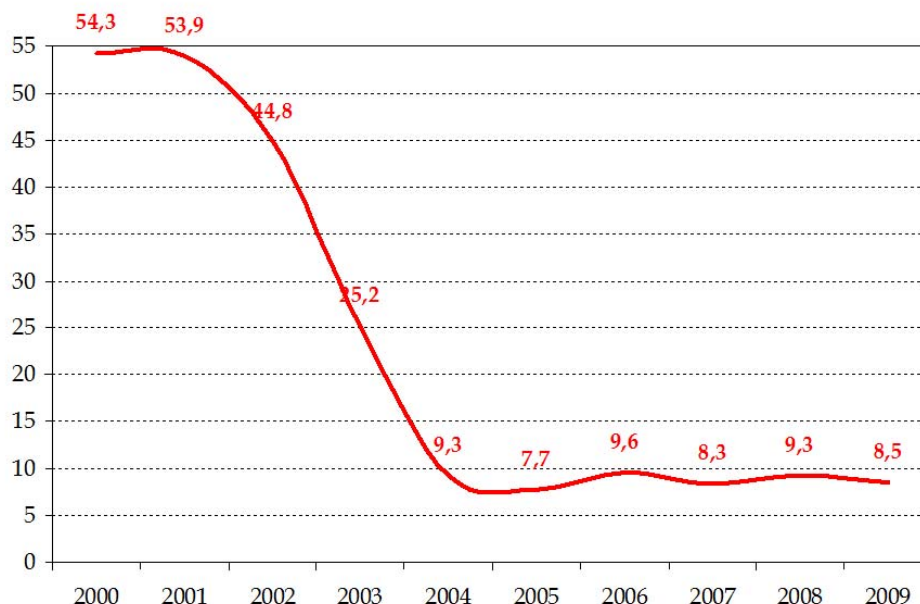
Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ) καταγράφουν ανοδική πορεία, φτάνοντας το 2006 τα 20 δισ \$, εξέλιξη που οφείλεται στο άνευ προηγουμένου κύμα ιδιωτικοποιήσεων, ανεβάζοντας τη χώρα στη δεύτερη θέση της σχετικής λίστας της Παγκόσμιας Τράπεζας. Συγκεκριμένα, την τριετία 2004 - 06 ο όγκος των ιδιωτικοποιήσεων ανήλθε στα 19 δισ \$, ενώ την προηγούμενη εικοσαετία είχαν φτάσει μόλις τα 8 δισ \$. Τα προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων συνοδεύτηκαν, συχνά, από σημαντικές διαθρωτικές μεταρρυθμίσεις, υπό την καθοδήγηση, βέβαια, του ΔΝΤ και της ΕΕ, με στόχο την απελευθέρωση της τουρκικής αγοράς, την σταθερότητα της οικονομίας και την ελκυστικότητα του επενδυτικού περιβάλλοντος.

Όγκος Ιδιωτικοποιήσεων 1988 - 2008

Επιτυχημένη κρίνεται και η νομισματική πολιτική της Κεντρικής Τράπεζας, η οποία κατάφερε να περιορίσει τον πληθωρισμό από 53,9% το 2001 στο 9,6% το 2006, ενώ σημαντική ήταν και η δημοσιονομική πειθαρχία της κυβέρνησης, επιτυγχάνοντας τη συρρίκνωση του δημοσιονομικού ελλείμματος από 16,5% το 2001 σε λιγότερο από 2% το 2006.

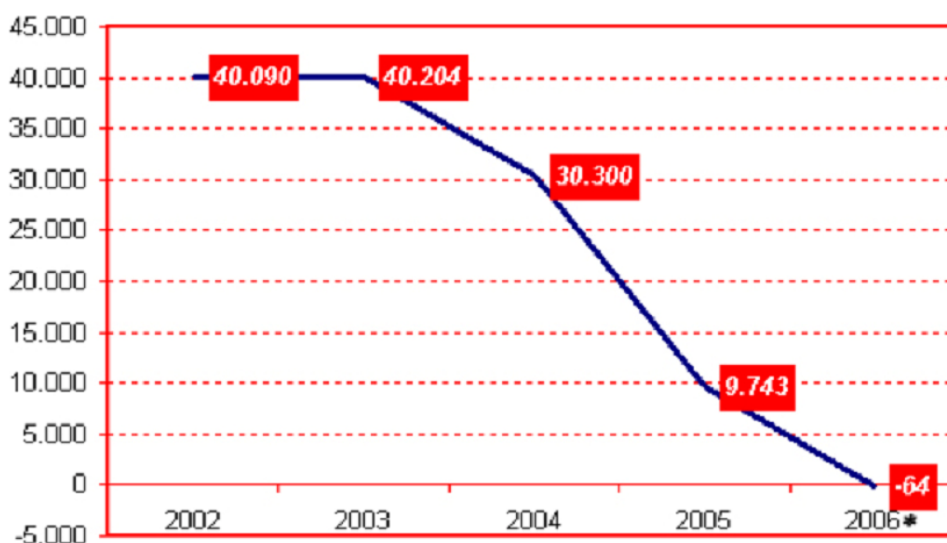
Πληθωρισμός (%) 2000 - 2009

Το «άνοιγμα» της οικονομίας, όπως ήταν αναμενόμενο, επηρέασε αρνητικά έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, το οποίο αυξήθηκε το 2006 στα 41 δις \$. Η διεύρυνση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ενίσχυσε το βαθμό ευαισθησίας σε διαταραχές στις διεθνείς χρηματαγορές, καθώς το έλλειμμα χρηματοδοτείται από μεγάλο όγκο βραχυχρόνιων επενδύσεων χαρτοφυλακίου λόγω των υψηλών επιτοκίων (*carry trade*).

ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ

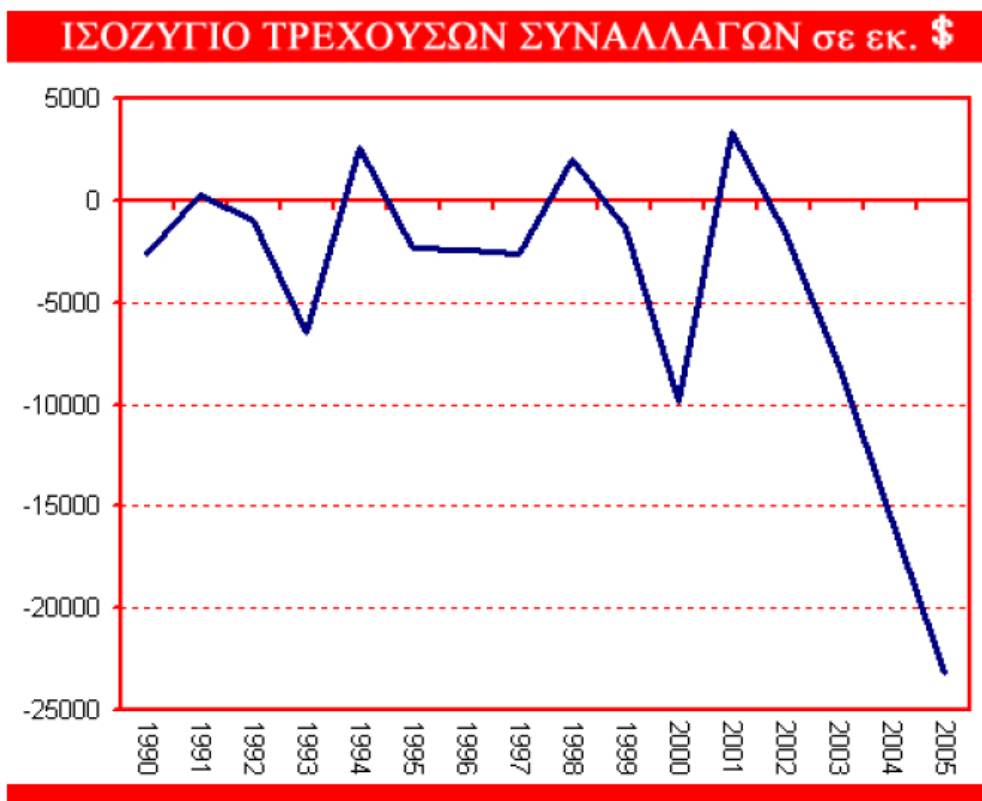
(εκ. ΥΤΛ) - (2002 - Νοε 2006)

Πηγή: Turkish Ministry of Finance

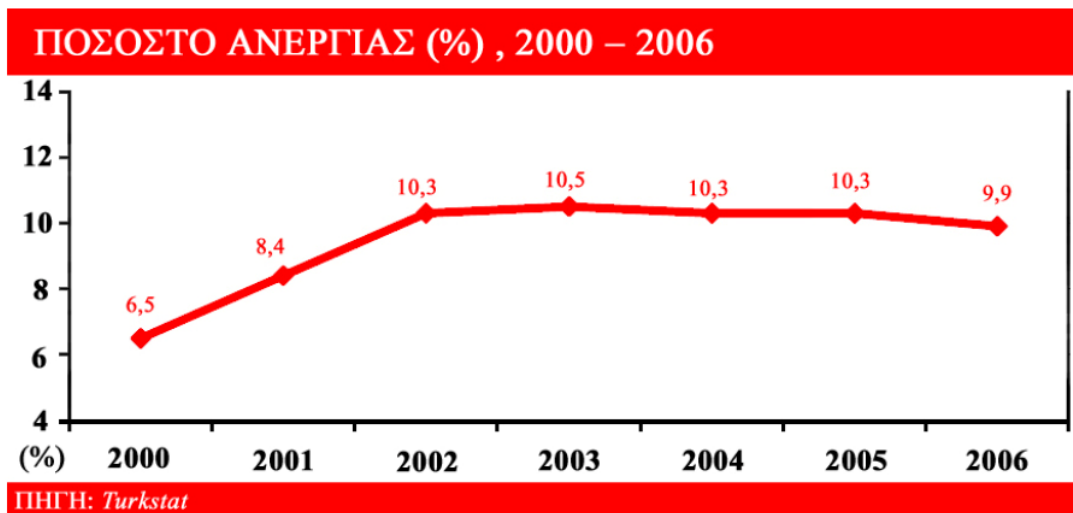
* ΩΣ ΤΟ ΝΟΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 2006

Τέλος, παρά την αύξηση της παραγωγής της οικονομίας το ποσοστό ανεργίας έχει μειωθεί ελάχιστα, από 10,5% το 2003 σε 9,9% το 2006, ενώ αρκετοί Τούρκοι αναλυτές επισημαίνουν ότι το πραγματικό ποσοστό ανέρχεται στο 16%.

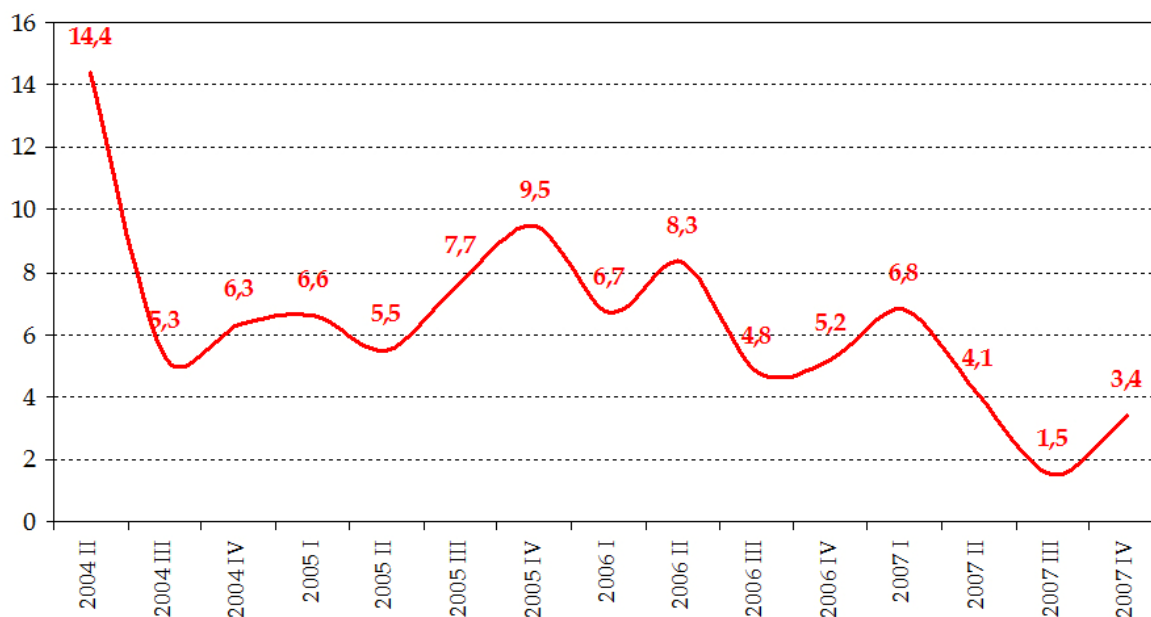
Πηγή: Undersecretariat of the Prime Ministry for Foreign Trade

Η έντονη, ωστόσο, αναπτυξιακή πορεία της οικονομίας κατά τα προηγούμενα έτη, μάλλον, έχει εισέλθει σε μία σταθερή τροχιά επιβράδυνσης από το 2006 και έπειτα. Μία επιβράδυνση που, πέρα από τις τάσεις στις διεθνείς αγορές και τα δομικά προβλήματα της οικονομίας, φαίνεται να επιδεινώνεται αισθητά από τις πολιτικές εξελίξεις και επιλογές. Έτσι, επανέρχεται ο φόβος του πολιτικού κινδύνου, ο οποίος τροφοδοτείται, κυρίως, από την εσωτερική πολιτική αστάθεια, την παρακώλυση της συνέχειας των μεταρρυθμίσεων, τα προβλήματα με την ενταξιακή πορεία προς την ΕΕ, και το κουρδικό ζήτημα – συσχετιζόμενο άμεσα με την τρομοκρατία και τις πολεμικές επιχειρήσεις στο Βόρειο Ιράκ.

Η επάνοδος του πολιτικού κινδύνου και οι αρνητικές επιπτώσεις αυτού εντοπίζονται βασικά σε τρεις περιόδους την τελευταία διετία, οι οποίες αποτελούν χαρακτηριστικές στιγμές ενδυνάμωσης των επιπτώσεων των εξωτερικών οικονομικών διαταραχών από τον αυξημένο πολιτικό κίνδυνο: στη «μικρή» χρηματοοικονομική κρίση του Μαΐου - Ιουνίου του 2006, την περίοδο των εκλογών του Ιουλίου του 2007, και την πρόσφατη πολιτικοδικαστική κρίση.

Ρυθμός Ανάπτυξης (%) ανά τρίμηνο, 2004 - 2007

Η κρίση της περιόδου Μαΐου – Ιουνίου του 2006 διατάραξε το θετικό επενδυτικό κλίμα των τελευταίων χρόνων, το οποίο πέρα από την επενδυτική ελκυστικότητα των αναδυόμενων αγορών, είχε βελτιωθεί λόγω των προαναφερθέντων οικονομικών επιτευγμάτων της κυβέρνησης Ερντογάν. Από το Μάρτιο, το επενδυτικό κλίμα άρχισε να αλλάζει ως αποτέλεσμα της ενδυνάμωσης των αρνητικών προσδοκιών για τα επιτόκια της FED[2], η αρνητικότητα του οποίου ενισχύθηκε στην περίπτωση της Τουρκίας από α) την καθυστέρηση του ορισμού του Διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας (ύστερα από veto του «κεμαλιστή» Προέδρου Σεζέρ), β) την έντονη εκδήλωση ανησυχίας για τη δημοσιονομική πειθαρχία από το ΔΝΤ – το οποίο αντέδρασε αρνητικά στην απόφαση της κυβέρνησης για μείωση του φόρου προστιθέμενης αξίας στα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, την αύξηση των μισθών στο δημόσιο τομέα και στην καθυστέρηση των προγραμματισμένων μεταρρυθμίσεων – γ) την καθυστέρηση των προγραμματισμένων μεταρρυθμίσεων (ιδιαίτερα μετά την απόρριψη από τον Πρόεδρο του νομοσχεδίου για την κοινωνική πολιτική), δ) τις δυσκολίες στις σχέσεις με την ΕΕ και ε) τις φήμες για πρόωρες εκλογές.

Η προαναφερθείσα εσωτερική κατάσταση σε συνδυασμό με το μεγάλο έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών καθιστούσαν τη χρηματαγορά της Τουρκίας αρκετά ευάλωτη, όπως αποδείχθηκε το Μάιο με την αύξηση του επιτοκίου της FED. Η μαζική έξοδος κεφαλαίων από τις αναδυόμενες οικονομίες είχε ως αποτέλεσμα την πτώση των νομισμάτων τους σε σχέση με τα «ισχυρά» νομίσματα και τη μεγάλη μείωση των τιμών των μετοχών και των ομολόγων των χρηματαγορών τους. Η τουρκική αγορά δέχθηκε το μεγαλύτερο πλήγμα σε σύγκριση με τις άλλες αναδυόμενες αγορές, το οποίο μεταφράστηκε σε πτώση της τουρκικής λίρας κατά 22% και σε πωλήσεις χρεογράφων αξίας 4,1 δις \$ μέσα σε ένα μήνα. Αν και λίγο καθυστερημένοι, οι χειρισμοί της Κεντρικής Τράπεζας ήταν αποτελεσματικοί [3], καθώς το εγχώριο νόμισμα κατάφερε να ανακάμψει και το επενδυτικό περιβάλλον σταθεροποιήθηκε. Το πρόβλημα, λοιπόν, το εντοπίζουμε, κυρίως, στο πολιτικό επίπεδο, και όχι τόσο σε επίπεδο οικονομικής διακυβέρνησης, καθώς η μειονεκτική θέση της χώρας σε σχέση με τις άλλες αναδυόμενες οικονομίες οφείλεται σε προβλήματα που άπτονται πολιτικών χειρισμών. Μία μειονεκτική θέση που επιδεινώθηκε από το «πάγωμα» των οκτώ

κεφαλαίων των ενταξιακών διαπραγματεύσεων, κληροδοτώντας την τουρκική οικονομία για το 2006 με ρυθμό ανάπτυξης κοντά στο 6% (ο χαμηλότερος από το 2001), με πληθωρισμό 9,6% (σχεδόν 2 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο από το 2005), με ετήσια συρρίκνωση κατά 45% των καθαρών επενδύσεων χαρτοφυλακίου, με αύξηση κατά 19,5% του εμπορικού ελλείμματος, και με υψηλά επιτόκια (17,5%).

Η αποτελεσματική εν μέρει οικονομική διακυβέρνηση της γείτονος, κυρίως λόγω της σφιχτής νομισματικής πολιτικής και της δημοσιονομικής εξισορρόπησης στα τέλη του χρόνου, ενίσχυσε τις ελπίδες για το 2007. Ωστόσο, παρά τις διαβεβαιώσεις της κυβέρνησης Ερντογάν, το πρώτο τετράμηνο του 2007 το δημοσιονομικό έλλειμμα αυξήθηκε κατά 21%, ενώ η κυβέρνηση προχώρησε σε «στοχευμένη» δημοσιονομική επέκταση, καθώς προχώρησε σε μείωση των φορολογικών συντελεστών, ενώ, παράλληλα, διευκόλυνε οικονομικώς τους αγρότες περίπου 40 τουρκικών πόλεων (όπου βρίσκεται μεγάλο μέρος του εκλογικού σώματος του AKP), μεταθέτοντας για ένα χρόνο τις δόσεις των αγροτικών δανείων. Παράλληλα, ανεστάλησαν για μετά τις εκλογές μία σειρά από ιδιωτικοποιήσεις που είχαν προγραμματιστεί για το 2007 (της καπνοβιομηχανίας Tekel, της κρατικής τράπεζας Halkbank και της εταιρίας ηλεκτρικής ενέργειας TEDAS) και αναβλήθηκαν σημαντικές μεταρρυθμίσεις [4] - ορισμένες από τις οποίες (κοινωνική ασφάλιση, πυρηνικός σταθμός κ.α.), βέβαια, «κόλλησαν» στην αρνητική απόφαση του Προέδρου Σεξέρ, τροφοδοτώντας σημαντικά τον πολιτικό κίνδυνο, ο οποίος αυξήθηκε μετά τη δυναμική παρέμβαση των στρατιωτικών, διαμορφώνοντας ένα ιδιαίτερο αρνητικό επενδυτικό κλίμα.

Οι ενδεχόμενες επιπτώσεις του πολιτικού κινδύνου αποτυπώθηκαν άμεσα από τους διεθνείς οργανισμούς αξιολόγησης και από το Global Political Risk Index, σημειώνοντας μείωση από 74 στο 67, αλλά όχι και από τις αγορές, καθώς τα υψηλά επίπεδα ρευστότητας στις διεθνείς αγορές, τα υψηλά τουρκικά επιτόκια (carry trade) και η ευρωπαϊκή προοπτική της χώρας συγκρατούσαν προσωρινά τις εκροές κεφαλαίων από τη χώρα. Ωστόσο, μόλις εμφανίστηκαν τα πρώτα φαινόμενα μετάδοσης της κρίσης, οι ξένοι επενδυτές διέκοψαν τη στάση αναμονής και η οικονομία δέχτηκε σημαντικό πλήγμα, αν και το χρηματοπιστωτικό της σύστημα ήταν από τα λιγότερο εκτεθειμένα στους χρηματοοικονομικούς κινδύνους και παράγοντες που προκάλεσαν την κρίση. Οι επιπτώσεις ήταν άμεσες, καθώς σημειώθηκε μεγάλη εκροή ξένων κεφαλαίων και μείωση της ζήτησης για την τουρκική παραγωγή. Έτσι, η πολιτική αστάθεια του 2007 σε συνδυασμό με τη διεθνή κρίση κληροδότησε την οικονομία με διεύρυνση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών κατά 18%, με συρρίκνωση κατά 90,3% των καθαρών επενδύσεων χαρτοφυλακίου, με πληθωρισμό 8,3% (4,3 ποσοστιαίες μονάδες πάνω από το στόχο της Κεντρικής Τράπεζας), με μείωση κατά 50% του όγκου των ιδιωτικοποιήσεων, και με ρυθμό ανάπτυξης 4,5% (μετά την αναθεώρηση του έτους βάσης, αλλιώς θα ήταν κοντά στο 3%),

Η φαινομενική πολιτική σταθεροποίηση μετά τις εκλογές του Ιουλίου δημιούργησε νέες ελπίδες για ανάκαμψη ή τουλάχιστον σταθεροποίηση της οικονομίας κατά το 2008, οι οποίες, δυστυχώς, διαψεύστηκαν – κυρίως, λόγω της «φαινομενικότητας» της πολιτικής σταθερότητας. Το επενδυτικό περιβάλλον βρίσκεται πλέον, στο υψηλότερο επίπεδο αβεβαιότητας και επισφάλειας μετά την κρίση του 2001, καθώς η συνεχιζόμενη ενδυνάμωση του πολιτικού κινδύνου επιδρά πολλαπλασιαστικά στις επιπτώσεις της διεθνούς κρίσης στην οικονομία της γείτονος. Συγκεκριμένα, αρκετά τουρκικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα υποβιβάστηκαν στις σχετικές λίστες πιστοληπτικής ικανότητας διεθνών οίκων αξιολόγησης [5], η πολιτική αποσταθεροποίηση κατατάσσει τη χώρα στην ογδόη θέση της λίστας του Eurasia Group με τους εννέα μεγαλύτερους κινδύνους παγκοσμίως για το 2008 [6], επενδυτικά προγράμματα έχουν «παγώσει» λόγω απροθυμίας τοποθέτησης ξένων κεφαλαίων (σύμφωνα με την εταιρία Majid Al Futtain Properties), συνεχίστηκε η πτώση στο Global Political Risk Index, πέφτοντας το Μάιο στο 63, ενώ η χώρα, σύμφωνα με Oxford Analytica για το 2008, είναι η περισσότερο ευάλωτη κατά την τρέχουσα πιστωτική κρίση μεταξύ των υπολοίπων αναδυόμενων αγορών [7].

Η αρνητική αυτή κατάσταση αποτυπώνεται και στις τρέχουσες εκτιμήσεις, καθώς αναθεωρήθηκαν «προς τα κάτω» οι προσδοκίες για το ρυθμό ανάπτυξης του 2008, ο οποίος, σύμφωνα με το ΔΝΤ, θα πέσει στο 4%. Ο πληθωρισμός, το Μάιο, ανέβηκε στο 10,7% και η Κεντρική Τράπεζα αναθεώρησε «προς τα πάνω» τις εκτιμήσεις της για το 2008 και 2009 – 9,3% και 8,5% αντίστοιχα, από 4%. Η κυβέρνηση το Μάιο ανακοίνωσε την αναθεώρηση του δημοσιονομικού στόχου [8], ο όγκος των ιδιωτικοποιήσεων αναμένεται να μειωθεί κατά 50% (σε σχέση με το 2006), και η εισροή άμεσων και έμμεσων επενδύσεων συρρικνώθηκε σημαντικά τους πρώτους μήνες του έτους - με αποκορύφωμα την εκροή επενδύσεων χαρτοφυλακίου ύψους

περίπου 2 δις \$ το Μάρτιο. Συγκεκριμένα, οι καθαρές ΑΞΕ και οι καθαρές επενδύσεις χαρτοφυλακίου τον Ιανουάριο συρρικνώθηκαν σε ετήσια βάση κατά 86,4% και 92,3% αντίστοιχα, ενώ το Φεβρουάριο κατά 64,3% και 88% αντίστοιχα. Μεγάλο μερίδιο των εκροών κεφαλαίων προέρχονται από τον τουρκικό τραπεζικό τομέα (ο οποίος το προηγούμενο έτος παρουσίασε ρεκόρ κερδοφορίας), ενώ οι ΑΞΕ αναμένεται να περιοριστούν το 2008 στα 14 δις \$.

Συνοψίζοντας, η τουρκική οικονομία, μετά την αναπτυξιακή αναλαμπή της πρώτης θητείας της κυβέρνησης Ερντογάν, έχει εισέλθει σε μία περίοδο οικονομικής επιβράδυνσης που μεγάλο μέρος της, περίπου 40% σύμφωνα με το Trade University της Κωνσταντινούπολης, οφείλεται στην πολιτική αστάθεια και τον αυξημένο κίνδυνο που προϋπήρχε αυτής, με αποτέλεσμα, όταν οι διεθνείς αγορές συρρικνώνονται, η τουρκική αγορά να συρρικνώνεται περισσότερο. Το αντιφατικό είναι πως για την αντι-αναπτυξιακή αυτή εξέλιξη ευθύνεται – εν μέρει – η κυβέρνηση Ερντογάν, η οποία, όπως τονίζεται και από το Eurasia Group και την PricewaterhouseCoopers, με τις προσπάθειές της για συνταγματική αναθεώρηση καταναλώνει χρόνο και πολιτικό κεφάλαιο που είναι ιδιαίτερα πολύτιμο για την περαιτέρω προώθηση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, οι οποίες είναι καθοριστικής σημασίας για τη συνέχιση της ενταξιακής πορείας προς την ΕΕ και την προώθηση της αναπτυξιακής διαδικασίας. Ενδεχομένως, το αποτέλεσμα των εκλογών της 22^{ης} Ιουλίου να μην ήταν το κατάλληλο για τη συνέχιση της αναπτυξιακής πορείας της χώρας. Ίσως, η διατήρηση της πολιτικής ισορροπίας μέσω ενός συμβιβασμού να ήταν ένας οικονομικά και πολιτικά πιο ασφαλής, και μακροχρόνια πιο αποτελεσματικός δρόμος για την Τουρκία, μακριά από το μακρύ παρελθόν πολιτικής ομηρίας της οικονομίας της [9].

[1] Εισήγηση που παρουσιάστηκε στην ημερίδα του Ελληνικού Κέντρου Ευρωπαϊκών Μελετών και Ερευνών (ΕΚΕΜΕ) και του Εργαστηρίου Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Πολιτικής (ΕΕΕΠ) με θέμα “Η Τουρκία ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή προοπτική και την εσωτερική αποσταθεροποίηση”, Γραφείο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην Αθήνα, 1/7/2008.

[2] Μεταβλήθηκαν οι προσδοκίες για τις εξελίξεις στο διεθνές οικονομικό πεδίο, καθώς το σενάριο για περαιτέρω αύξηση του επιτοκίου της FED κέρδιζε συνεχώς έδαφος, ενώ αρνητικά για τις αναδυόμενες αγορές ήταν και τα μηνύματα από την ΕΕ και την Ιαπωνία, καθώς η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) συνέχισε την αύξηση του επιτοκίου της και η Ιαπωνική Κεντρική Τράπεζα αποφάσισε τη διακοπή της «χαλαρής» έως τώρα νομισματικής πολιτικής.

[3] Η πτωτική πορεία της τουρκικής λίρας και η εκροή ξένων κεφαλαίων διακόπηκε από τους χειρισμούς της Κεντρικής Τράπεζας, η οποία σε μικρό χρονικό διάστημα αύξησε κατά 425 μονάδες βάσης το επιτόκιο της, περιορίζοντας τις πληθωριστικές πιέσεις, και προχώρησε στην πώληση συναλλαγματικών διαθέσιμων για να στηρίξει το εγχώριο νόμισμα.

[4] Η κυβέρνηση, λόγω των εκλογών, ανέβαλε μία σειρά από σημαντικές μεταρρυθμίσεις σχετικά με τον εμπορικό νόμο και τις ζώνες ελευθέρων συναλλαγών, το νόμο για τη δημιουργία πυρηνικού σταθμού, την κοινωνική ασφάλιση, το φόρο εισοδήματος, το νομοσχέδιο για την έρευνα και την ανάπτυξη και το πακέτο μέτρων για την απασχόληση.

[5] Τον Απρίλιο, σύμφωνα με το Bloomberg, υποβιβάστηκαν λόγω της αύξησης του πολιτικού κινδύνου οι τράπεζες Vakifbank και Asya Katilim Bankası από την ελβετική UBS. Και πτώση της χώρας στην κατάταξη της Standard and Poor's από «σταθερή» σε «αρνητική».

[6] Η σχετική έκθεση τονίζει πως η τουρκική κυβέρνηση καταναλώνει χρόνο και πολιτικό κεφάλαιο που είναι ιδιαίτερα πολύτιμο για την περαιτέρω προώθηση των μεταρρυθμίσεων, οι οποίες είναι καθοριστικής σημασίας για τη συνέχιση της ενταξιακής πορείας προς την ΕΕ και την προώθηση της αναπτυξιακής διαδικασίας.

[7] Υπογραμμίζοντας χαρακτηριστικά τους φόβους για γενικότερη πολιτική και κοινωνική αστάθεια (αναταραχή), δημοσιονομική απειθαρχία και ευρύτερη οικονομική αστάθεια (συνυπολογίζοντας τα ελλείμματα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, την ενδεχόμενη διόγκωση του χρέους).

[8] Παράλληλα, δεσμεύτηκε για την προώθηση επιπλέον πόρων, ύψους 1 δις τουρκικών λιρών (800 εκ. \$), προς την περιοχή της νοτιοανατολικής Ανατολίας, εγείροντας τις ανησυχίες του ΔΝΤ για δημοσιονομική απειθαρχία.

[9] Βλ. Τριαντόπουλος, Χρ. (2007), «Οι οικονομικές επιπτώσεις των τουρκικών εκλογών: One way or another?», Δελτίο για την Τουρκική Οικονομία, Τεύχος 5, Ιούλιος 2007, ΕΕΕΠ

* Ο Χρήστος Τριαντόπουλος είναι υποψήφιος διδάκτορας του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών και Επιστημονικός Συνεργάτης του Εργαστηρίου Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Πολιτικής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

5. Πρέπει να μας ανησυχούν οι εξελίξεις στην Τουρκία:

Του Θεόδωρου Κουλουμπή*

Σε πρόσφατη επίσκεψή μου στην Τουρκία μου δόθηκε η ευκαιρία να ακούσω, να συγκρίνω και να ταξινομήσω διάφορες απόψεις ατόμων με γνώση και πείρα στον πολιτικό και οικονομικό χώρο. Ολοι φυσικά επικέντρωσαν στη σοβαρή πολιτική κρίση που έχει πρόσφατα ξεσπάσει στη γειτονική μας χώρα. Ταξινόμησα τους συνομιλητές μου σε τρεις κατηγορίες: σχετικά απαισιόδοξους, απαισιόδοξους και επιφυλακτικά αισιόδοξους. Ευτυχώς, δεν άκουσα καταστροφολόγους ή κασσανδρικούς. Και οι τρεις τρόποι ανάλυσης αποδέχονται τη βασική παραδοχή ότι η κρίση είναι προϊόν του γεγονότος ότι ένα κόμμα που μόλις λίγους μήνες πριν εξασφάλισε το 47% της λαϊκής ψήφου, θεωρείται σήμερα (λόγω της αμφισβήτησης της νομιμότητάς του από τη δικαστική εξουσία) η «κουτσή πάπια» (lame duck) του τουρκικού πολιτικού συστήματος.

Η πρώτη, επιφυλακτικά απαισιόδοξη, σχολή σκέψης θεωρεί ότι δεν μπορεί σήμερα να προβλέψει κανείς ποια θα είναι η έκβαση της διαδικασίας απονομιμοποίησης του κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης και 71 σημαντικών στελεχών του, μεταξύ των οποίων ο σημερινός πρωθυπουργός (Ταγίπ Ερντογάν) και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας (Αμπντουλάχ Γκιουλ). Οι ημιαπαισιόδοξοι πιστεύουν ότι ο πραγματικός στόχος του τουρκικού Συνταγματικού Δικαστηρίου είναι ο Ερντογάν, ο οποίος, όπως προβλέπουν, δεν θα δεχθεί να αποσυρθεί αμαχητί από την εξουσία. Οι ημιαπαισιόδοξοι θεωρούν ότι οι πιθανότητες είναι 50-50 και ότι το δικαστήριο θα προχωρήσει σε πλήρη ρήξη με τη δημοφιλή εκλεγμένη κυβέρνηση. Στη σκέψη τους, όμως, υπάρχει και ένα υπόστρωμα αισιοδοξίας που οφείλεται στη θετική συμπεριφορά της τουρκικής οικονομίας, η οποία εξακολουθεί να παραμένει ανέπαφη από την κλιμακούμενη αβεβαιότητα της πολιτικής αντιπαράθεσης. Για παράδειγμα τονίζουν ότι οι ρυθμοί ανάπτυξης διατηρούνται υγιέστατοι (7,5% το 2006 και 4,5% το 2007). Και αυτή η μικρή πτώση στους ρυθμούς αύξησης του εισοδήματος θεωρείται ότι είναι προϊόν της γενικότερης κρίσης που μαστίζει την παγκόσμια οικονομία (αύξηση τιμής πετρελαίου και πτώση της τιμής του δολαρίου, η οποία προφανώς συμπαρασύρει και την τουρκική λίρα). Επισημαίνουν, επίσης, ότι η τουρκική οικονομία είναι πραγματικά υπολογίσιμη (ΑΕΠ \$ 800 δισεκατομμυρίων, και όγκο εμπορίου \$ 300 δισεκατομμυρίων αντιστοίχως). Συμπερασματικά, πιστεύουν ότι η μετακίνηση του πολιτικού ενδιαφέροντος σε καθαρά εσωτερικά θέματα –πολιτικά (κυρίως), αλλά και οικονομικά– θα μειώσει τις πιθανότητες πρωτοβουλιών στην εξωτερική πολιτική της χώρας τους σε σχέση με τη Ελλάδα και την Κύπρο. Στην περίπτωση της Κύπρου, ο Τουρκοκύπριος ηγέτης (Μεχμέτ Αλί Ταλάτ) αναμένεται να τραβήξει το κουπί των διακοινοτικών διαπραγματεύσεων χωρίς καθοριστικές παρεμβάσεις από την Άγκυρα, όπως είχε γίνει στην περίπτωση του δημοψηφίσματος για το Σχέδιο Ανάν το 2004.

Η δεύτερη σχολή, της ανεπιφύλακτης απαισιοδοξίας, διαφέρει κυρίως ως προς το ποσοστό των πιθανοτήτων (γύρω στο 80%) μιας καταδικαστικής απόφασης του Συνταγματικού Δικαστηρίου, με στόχο να «κόψει το κεφάλι του φιδιού» που δεν είναι άλλο από αυτό του χαρισματικού πρωθυπουργού της Τουρκίας. Αφορμή της όλης κρίσης, σύμφωνα με τους απαισιόδοξους, δόθηκε από την άκρως αδέξια κίνηση του Ερντογάν να προχωρήσει στην άρση της απαγόρευσης χρήσης της μουσουλμανικής μαντίλας στα πανεπιστήμια και σε άλλους χώρους δημοσίων υπηρεσιών. Τα βαθύτερα, όμως, αίτια της αντιπαράθεσης Ερντογάν - Δικαστών μπορούν να εντοπιστούν σε καθαρά οικονομικούς λόγους. Εδώ συγκρούονται θα μπορούσε να πει κανείς οι παραδοσιακοί «παλαιοπλούσιοι» του κεμαλικού κατεστημένου από την εκκολλημένη και δυναμική τάξη μικρομεσαίων «νεόπλουτων» που έχουν αναδειχθεί κάτω από τη φιλελεύθερη (μη παρεμβατική) ομπρέλα του πρώην ισλαμικού κόμματος της κυβερνητικής πλειοψηφίας. Η απαισιοδοξία στηρίζεται στην εκτίμηση ότι το Συνταγματικό Δικαστήριο θα αποφασίσει με πολιτικά και όχι νομικά κριτήρια και τονίζεται ότι μόνο τέσσερις από τους έντεκα δικαστές του ανωτάτου δικαστικού οργάνου (που διορίστηκαν από τον πρώην, άκρως τυπολατρικό, πρόεδρο Αχμέτ Σέξερ) έχουν νομική προπαίδεια. Και φυσικά το κεμαλικό Σύνταγμα των Στρατιωτικών (1982) δεν προϋποθέτει την έγκριση των διορισμένων δικαστών από το Κοινοβούλιο. Μέχρις ότου ανακοινωθεί η απόφαση του δικαστηρίου, η οποία προβλέπεται να ληφθεί στις αρχές του φθινοπώρου, θα διατηρείται η αβεβαιότητα στην πολιτική σκηνή της γείτονος, και δεν μπορούμε να αποκλείσουμε σπασμωδικές κινήσεις (λαϊκές συνάξεις) και τελικά την απρόθυμη, αλλά δυνητικά υπαρκτή, επέμβαση των ενόπλων δυνάμεων για να λύσουν τον γόρδιο δεσμό.

Η τρίτη, μια επιφυλακτικά αισιόδοξη άποψη, αντικατοπτρίζει την τοποθέτηση της σημερινής τουρκικής κυβέρνησης. Κατά τη γνώμη των φιλοκυβερνητικών, οι δικαστές, π.χ με ψήφους 6 στους 11, μπορούν απλά να επιβάλλουν ένα μεγάλο χρηματικό πρόστιμο, χωρίς να προχωρήσουν στην κατάργηση του κόμματος και του πρωθυπουργού της χώρας, με όλες τις επώδυνες συνέπειες που μια κατάργηση συνεπάγεται. Παρεμπιπτόντως, απαιτείται πλειοψηφία τουλάχιστον 7/11 για να προχωρήσει το δικαστήριο στο «κλείσιμο» του κυβερνώντος κόμματος. Εδώ τονίζουν οι κυβερνητικοί ότι οι κεμαλικές σκοπιμότητες μπορεί να επηρεαστούν από τον υπολογισμό, ότι ενώ οι 71 αποκλεισμένοι θα στερούνται την δυνατότητα συγκρότησης νέων κομμάτων ή συμμετοχής σε υπάρχοντα κόμματα, θα έχουν το δικαίωμα να θέτουν υποψηφιότητα και να εκλέγονται ως ανεξάρτητα μέλη του τουρκικού Κοινοβουλίου. Το κεντρικό επιχείρημα των φιλοκυβερνητικών κύκλων συνοψίζεται ως εξής: στα θετικά της σημερινής κυβέρνησης πρέπει να πιστωθεί η υπεύθυνη συμπεριφορά της στους χειρισμούς εξωτερικής πολιτικής (ραγδαίες μεταρρυθμίσεις που απαιτούνται από τα ενταξιακά κριτήρια της Κοπεγχάγης, Κυπριακό, Ελληνοτουρκικά και, κυρίως, η αντιμετώπιση του Κουρδικού προβλήματος με ήπια μέσα). Δύο σοβαρότατα επίσης επιχειρήματα της κυβερνητικής παράταξης είναι ότι η διαίωση της κρίσης μπορεί να έχει καταστροφικές επιπτώσεις για την τουρκική οικονομία, καθώς και να κλείσει –ίσως οριστικά– τον δρόμο που οδηγεί την Τουρκία στις Βρυξέλλες.

Πριν κλείσουμε, αξίζει να θέσουμε για άλλη μία φορά το ερώτημα «τι μας συμφέρει να συμβεί στην Τουρκία;» Οι Έλληνες (στοχαστές και χειριστές) που υιοθετούν τις αρχές του μακροχρόνιου αγώνα, και του λεγόμενου μηδενικού αθροίσματος, θα μας πουν «όσο χειρότερα γι' αυτούς, τόσο καλύτερα για μας». Αντικατοπτρίζει αυτός ο τρόπος σκέψης μια μοιρολατρική αποδοχή του αναπόφευκτου της σύγκρουσης αρχών και συμφερόντων ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία. Προδίδει, επίσης, ένα στατικό τρόπο σκέψης που αποκλείει αλλαγές στις δομές των σχέσεων των δύο χωρών που συντελούνται (ή έχουν ήδη συντελεστεί) με την οικονομική ανάπτυξη και τον κοινωνικοπολιτικό εκσυγχρονισμό των γειτόνων μας. Απλώς, αποκλείουν την εκδοχή ότι ο ιστορικός συμβιβασμός –που έγινε ανάμεσα σε παραδοσιακούς εχθρούς, όπως η Γερμανία και η Γαλλία, μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο– μπορεί να επαναληφθεί και στην περιοχή μας. Ευτυχώς, στην πλειονότητά τους, οι Έλληνες αντιλαμβάνονται, ιδίως μετά το 1999, ότι η σταθερότητα, η οικονομική επάρκεια και ο εκδημοκρατισμός στη γείτονα μπορεί να επιτρέψουν τη διατήρηση του κλίματος ύφεσης, την αύξηση στους ρυθμούς οικονομικής αλληλεξάρτησης (εμπόριο, επενδύσεις), και την αποφόρτιση των αντιπαραθέσεων που τόσο έχουν ταλαιπωρήσει τις δύο χώρες τα τελευταία 53 χρόνια.

* Ο Θεόδωρος Κουλουμπής είναι ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών και αντιπρόεδρος του ΕΛΙΑΜΕΠ. Το άρθρο έχει δημοσιευθεί στην εφημερίδα «Η Καθημερινή» στις 25/5/08.

6. Turkish foreign policy hostage to domestic political problems

Philip Robins*

*An interview for Monday Talk, Today's Zaman***

Philip Robins, a leading foreign affairs expert, says the Turkish government is unlikely to move forward with vital issues -- such as accession negotiations with the European Union and a solution to the Cyprus problem, an essential prerequisite for Turkish EU membership -- as a closure case pending against the ruling party has been limiting its abilities.

“The hindrance would come from the distraction of the government and the inability to devote political will that is required, combined with a formidable coalition of opposition and establishment forces which in the past have shown themselves willing to hold out against innovation and negotiation in Cyprus,” Robins said in İstanbul last week in an interview for Monday Talk.

In March, Turkey's Constitutional Court decided unanimously to hear an appeal from a top prosecutor to close Prime Minister Recep Tayyip Erdoğan's Justice and Development Party (AK Party) on charges it had

become a “focal point of anti-secular activities.” The indictment seeks a five-year ban from party politics for 71 politicians, including Erdoğan and former AK Party member President Abdullah Gül. The EU, which Turkey aspires to join, has harshly criticized the case and even warned that accession talks with Turkey could come to a halt if the AK Party is closed down in the end. In the 98-page preliminary defense it submitted recently, AK Party underscored that it neither had a secret agenda nor acts against secularism, stressing that judicial institutions should never be turned into tools of political opposition.

Robins evaluates the government’s “impressive” foreign policy score, from East to West, and sheds light into the difficult balance it managed to achieve -- especially in its first term -- in working together with the Foreign Ministry, which is prone to a traditional approach rather than innovation.

Were you surprised by the outcome of the July 22 election, in which the AK Party won re-election with almost 50 percent of votes?

Most people predicted that the AK Party would probably win with a majority in Parliament. I think the surprise came with the size of the popular vote. They ended up with 46 percent. I think the magnitude of the popular vote was greater than expected. That gave the AK Party a much more formidable mandate.

Then were you surprised that a closure case had been opened against the governing party?

I was surprised that the case came so soon after the election. During the 2002-2007 period, during what the French call ‘cohabitation’ between an AK Party government and the Kemalist establishment, the latter was wary of taking precipitate action against the former because of the large size of its mandate. With a larger popular mandate this time around, I would have expected a cautious approach to last for longer.

Now almost a year into the second AK Party administration, have you noticed any striking foreign policy decisions during this period?

The first year of the second administration has been dominated by domestic issues. That doesn’t mean there has been no foreign policy. We have seen suggestions that Turkey might mediate between Israel and the Palestinians, for example, and between Israel and the Syrians. And that’s been striking, but not really anything new. Turkey has had good relations with the Syrians since 1998. And Turkey of course had very good relations with Israel, certainly going back to the early 1990s. Turkey has played a useful policing role in Hebron that has been helpful for both Israelis and Palestinians, especially when they were in peace-making mode. So the potential is there, but so far it has remained just that. The really interesting period in foreign policy was between 2002 and 2007.

What have we seen in that period?

We’ve seen an impressive amount of consensus, an impressive amount of working together between the AK Party government on the one hand and the Foreign Ministry in particular on the other hand. So whether it was convergence with the European Union, extreme discomfort with the idea of the American-led invasion of Iraq, the good governance agenda with the Organization of the Islamic Conference [OIC], these were the areas in foreign policy that, rather than dividing the country, actually brought the country together. I think Turkey’s rejection of the American invasion of Iraq was all the more impressive and all the more powerful because it was made virtually with one voice.

Why?

Because it was articulated by both the AK Party government and the state, generally in the form of, in this case, the Foreign Ministry, the presidency and the military.

How do you think they were able to be in harmony? How was it possible for the establishment to align with the government, which supported new foreign policy approaches?

I think it was partly because there was a practical logic. The government could have ignored the Foreign Ministry, but it would have deprived itself of considerable accumulated expertise and experience. By the same token, the Foreign Ministry could have been disdainful and very much aloof towards the AK Party government, but what would that have achieved? Instead, the Ministry of Foreign Affairs was willing to work with the AK Party and as a result on many subjects -- Cyprus maybe less so, but on many other subjects --

they found that they were able to achieve convergence. It was a convergence which was based on similar views, similar ideas. So nobody in Turkey wanted to deal with the consequences of a military adventure in Iraq. Turkey is a neighbor of Iraq and the consequences for Turkey would have been much more grave and difficult to manage than would they have been for Europeans and North Americans, who have the luxury of geopolitical distance and hence can afford to see things in a slightly different way.

How would you compare Turkish foreign policy before and after AK Party government in regards to its consequences for Turkey and the Middle East?

Turkish foreign policy under the AK Party is definitely more geographically rounded than was the case before. In previous years, the overwhelming priority was on 'Western' issues, from NATO to relations with the US and of course with the EU. The Middle East and the Islamic world more generally were regarded as lower priorities, largely ignored or simply reduced to one or two core issues, such as terrorism or weapons of mass destruction. Under the AK Party relations with the Middle East have been revalued, but without devaluing those with the West.

One of the very impressive things about the AK Party during the first term was how they became the party of European world relations and also the party of Islamic world relations.

What would you say about Turkish foreign policy's consequences for the West -- namely the EU and the US? The US tends to take a more uncomplicated view of Ankara. Relations with Turkey matter for two reasons. First, geopolitics; Turkey can have a big bearing on the prospects for peace and security in its adjacent regions, especially the Middle East. Second, the cause of propagating moderate religiosity as a rival to radical Islamism; that's why Washington has been prepared to support the AK Party experiment in Turkey [despite] the objections of its traditional friends.

By contrast, relations between Turkey and the Europeans are dominated by a long and complex agenda, covering everything from good governance and human rights to Cyprus, drugs and human trafficking and economic performance. The size and proximity of Turkey makes Europeans nervous, especially as they grapple with the existential issues of what exactly Europe is and what the EU ultimately is for.

Do you think this approach has been continuing?

I don't think it's disappeared because nobody is challenging the AK Party in foreign policy terms. I think part of the disappointing nature of the political party opposition in Turkey is just how unengaged it seems to be on issues of foreign relations and foreign policy. I see no signs of parliamentary opposition trying to be more European in focus than the AK Party or even focused on the Islamic world more than the AK Party. It's as if the opposition has ceded foreign policy as an arena of debate to the government. They seem somehow to have given up. The problem with respect to the government is that foreign relations with Europe is like a parked car: It is facing in the right direction but not really going anywhere. It has little momentum behind it at the moment. There are technical negotiations going on, nuts-and-bolts issues, but little else.

Is the government going to be able to focus on the EU accession negotiation process and the necessary reforms?

It is much more difficult for the government to push ahead with the accession process, if only because of the distractions of the domestic problems that are [facing it] at the moment. To achieve anything, you need political will. ... And you don't know when the closure case is going to come up. Then there might be an appeal process in Strasbourg. We could have a year-and-a-half of uncertainty and distraction.

Do you think the EU would consider suspending the accession negotiations process with Turkey if the AK Party is closed?

There is a very good chance that would be the case. And certainly the European Commission has been quite clear and unequivocal in its statement criticizing the decision to go ahead with the closure [case], calling on the appropriate institutions and individuals to desist and saying that they would look with gravity at that if it were to take place.

Would such a decision be justified?

When I look at Turkey I see multiple problems which need to be addressed if Turkey is to become a modern,

liberal, stable, successful country. And I think the whole closure initiative is part of this but not the only problem. I think another problem is the opaque nature of the state. It's very difficult to know what the state is thinking.

When you talk about the state you mean something different than the government, right?

Yes, the state includes all the major institutions which have a political role, including the military, the judiciary and others. An opaque state that appears to act in an unpredictable and arbitrary way is bad news all around. It's bad news for foreign investors, bad news for friendly governments and bad news for foreigners who want to live and operate in Turkey. And bad news for Turks, who face the consequences. The closure case is just one problem area.

What are the other problem areas?

The second problem area is the increasing absence of the division of powers in Turkey. A fundamental aspect of the success of the American democratic system is that there is a division of powers between the legislature, executive and the judiciary. In Turkey, you now have the government, presidency, Parliament and increasingly state appointments all controlled by one party. Another problem area is the general disempowerment of women in Turkey. Another problem area relates to inclusion. If people feel included, they tend to be supportive of the system. If people feel excluded, they tend to feel bitter, alienated and can easily become extreme in their views -- in the same way that the exclusion of people who are religious in the late '80s and early '90s was undesirable, the exclusion of moderate Kurdish opinion until very recently is undesirable; a feeling of exclusion on the part of secular groups in this country is undesirable too. Political inclusion is something Turkey needs to try much harder to achieve.

One of the most challenging foreign policy issues ahead of Turkey is Cyprus. Do you think Turkey has a window of opportunity as regards a solution to the Cyprus concern?

Pieces of a jigsaw are on the table. The question is, can they be put in the right places in order to make a neat picture? The answer is perhaps -- but not necessarily. The most vulnerable side of the four protagonists is Turkey, because we know that in 2002 and in 2004 the AK Party government was very courageous in taking some of the risks they took. They took it against a backdrop of considerable reservations on the part of other institutions in the country, including parts of the Foreign Ministry, the military and the political opposition. The question is, can the government, unhindered by these other institutions, forge ahead in partnership in the way it did in 2002 and 2004?

What would be the cost for Turkey?

The cost of being the party that torpedoes movement on the Cyprus issue is potentially very great. The main pressure point is, as ever, in relations with the EU. In short, barring a strategic change in circumstances, cooperation on Cyprus is an essential prerequisite for Turkey's membership in the EU.

**Philip Robins, a Fellow of St. Antony's College, Oxford, he was until recently the college's senior tutor. In March 2008, he was elected a proctor of the university, a position he will assume in a year's time. Before joining Oxford, 12 years ago, Dr. Robins was the head of the Middle East Programme at the Royal Institute of International Affairs, Chatham House -- Britain's leading foreign affairs think tank -- where he spent eight years. He was the founder of the program and made a conscious effort to include the study of contemporary Turkey in its remit. Robins' most recent books are "A History of Jordan" (2004) and "Suits and Uniforms: Turkish Foreign Policy Since the Cold War" (2003). A Turkish translation of the latter (with a new, expanded introduction) is in the works and a translation to Greek has already been published. He was the author of the groundbreaking "Turkey and the Middle East" (1991), the first book to be published on the subject in any language.*

***The interview is originally published in Today's Zaman.*

Online: <http://www.todayszaman.com/tz-web/detaylar.do?load=detay&link=141539>

7. Economic Interdependence in Greek-Turkish Bilateral Economic Relations

by Alexander Kentikelenis*

The Greek Prime Minister Kostas Karamanlis' January visit to Turkey was a milestone in many regards. First and foremost, it was the first official visit of a Greek head of state in nearly half a century. As such, its symbolism is clear and it could be defined as one of the high moments of the rapprochement process that started in the late 1990s by then Foreign Ministers George Papandreou and Ismail Cem. Although in his recent visit Karamanlis was not able to extract any concrete promises from his counterpart on matters in the heart of Greece's national interests, he should not have been expected to attain such a goal. There is still a long way ahead in solving the problems in the two countries' relations and numerous low- and mid-level meetings by bureaucrats before they reach the highest level. The visit, however, spurred optimism on the future of the relations, reaffirmed Greece's support to Turkey's EU bid (as well as for Izmir's candidacy for the EXPO 2015 fair – a matter of great importance for the country) and last but certainly not least gave the opportunity for strengthening bilateral economic ties through the forum it provided for meetings between Greek and Turkish businesspeople.

This study will adopt Russett's proposition [1] that the existence of a liberal/advanced economy coupled with economic interdependence is one of the key variables in sustainable peace between countries. To this extent, the study will employ World Bank data and other credible sources emphasizing key macroeconomic indicators. Furthermore, based on a study by Przeworski et al.[2], the proposition that economic development and balanced growth permit the perpetuation of stable democracy is adopted. Special emphasis will be placed on bilateral trade between Greece and Turkey employing data of the last decade with added attention to post-1999 developments. Finally, the data of Greek - Turkish trade (imports and exports) will be examined as well as review major investments and joint ventures.

As far as economic stability is concerned, Greece has a stable economy and Turkey has been moving towards the same direction for the past few years (the International Monetary Fund's reform proposals that have been implemented after Turkey's 2001 economic crisis are a very promising step). However, inflation, poverty and income distribution are problems that need to be addressed in both countries.

Table 2

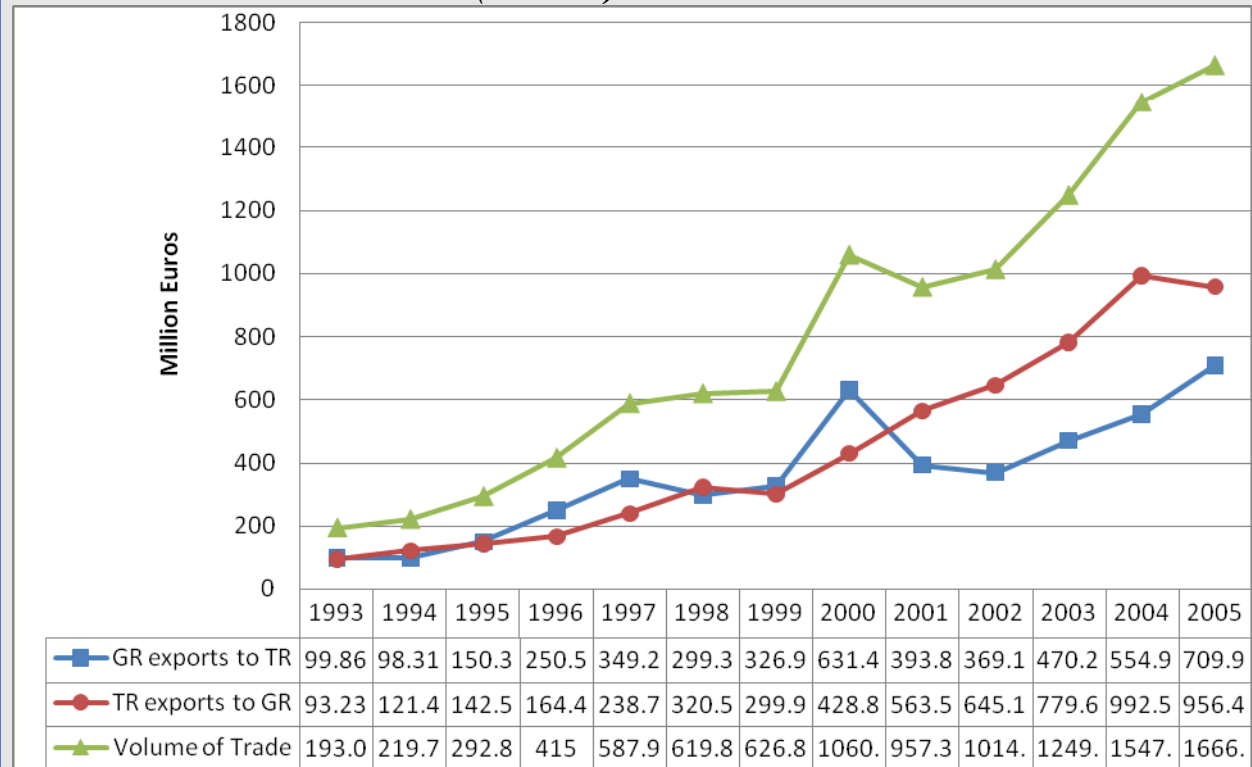
Economic Indicators (in €)	Greece		Turkey	
	2000	2005	2000	2005
GDP per capita (in PPS)	14.600	19.600	6.000	6.800
GDP growth (%)	4.5	3.7	7.4	7.4
Inflation rate (consumer prices)	2.9	3.5	53.2	8.1
Imports of goods & services (% of GDP)	35.9	28.0	31.5	34.0
Exports of goods & services (% of GDP)	25.0	20.8	24.0	27.4
Foreign direct investment, net inflows	1.1 bil	0.63 bil	0.98 bil	9.8 bil
Unemployment (%)	11.3	10.0	6.5	10.3
Inequality of income distribution [3]	n/a	6	n/a	9.9

Source: World Bank, Eurostat, CIA factbook

The data on the economic interdependence of the two countries is promising indeed. Turkey is the 7th most important trading partner of Greece, absorbing 4.5% of the latter's total exports, and ranks 15th among countries that export to Greece with a 2.3% of its total imports [4]. Similarly, Greece ranks 13th among the importers of Turkish products (1.9% share) and 34th based on its exports to Turkey (0.6% share) [5]. The rise, however, in bilateral trade has been spectacular: within one decade, the total volume of trade has grown by almost six times (see Figure 2 below).

Figure 2

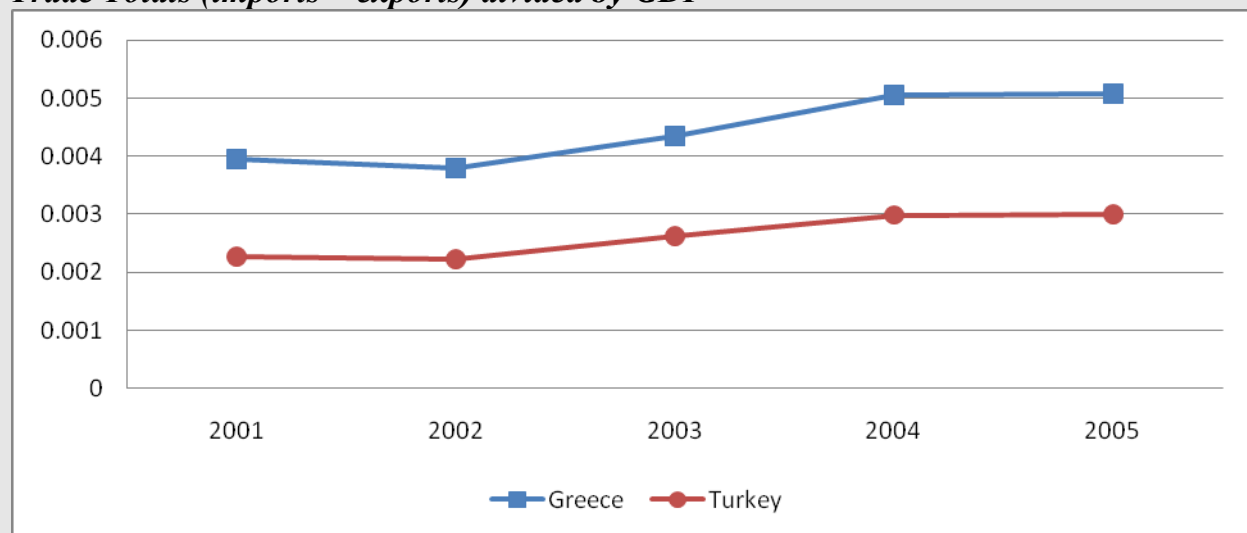
Greek - Turkish Bilateral Trade (in mil. €)

Source: Greek Ministry of Foreign Affairs (www.mfa.gr) and Kotios A. and G. Petrakos (2003) "The Industrial and Trade Structure of the Greek and Turkish Economies: Possibilities for Cooperation". (Volos: University of Thessaly Discussion Papers) (available at: www.prd.uth.gr/research/DP/2003/uth-prd-dp-2003-11_en.pdf)

Figure 3

Trade Totals (imports + exports) divided by GDP

Source: OECD statistics (www.oecd.org) with data from Figure 2

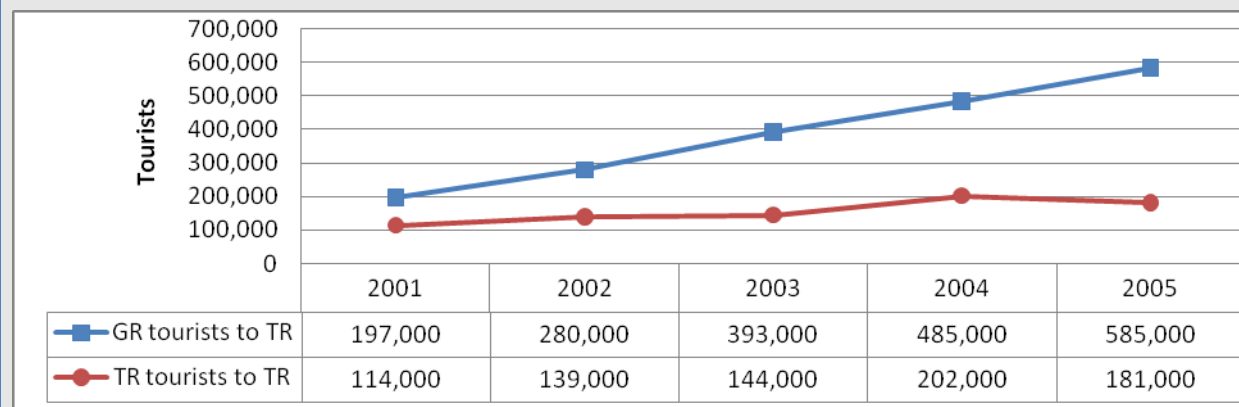
Turning to another important aspect of bilateral economic relations, investments, the data shows that Greece has a much stronger presence in Turkey than the opposite. In 2006, about 80 Greek firms were doing business in Turkey, with Greek investments climbing to over €3bln in 2006 – as opposed to €400mil in 2005 [6].

The largest volume of investments has been concentrated in the banking sector, with the most important single transaction being the acquisition of Turkey’s 3rd largest bank, Finansbank, by the National Bank of Greece. This €5bn investment is a clear sign of Greek confidence in the stability of the Turkish economy. This purchase, it should be noted, has paved the way for a smaller acquisition by Greece’s Eurobank which bought Turkey’s Tekfenbank. In addition to the banking sector there have been initiated, recently, a number of joint ventures that have been launched between firms in both countries. Undoubtedly the largest in scale business partnership is between two major construction companies, Turkey’s ENKA and Greece’s Technodomiki. They have jointly undertaken the construction of a new city (Blue City) in Oman with a budget surpassing €20billion. Furthermore, Greek Intralot teamed with Turkcell to create Inteltek, a company to handle lotteries. Also Greek Intracom invested 20% of the necessary funds to establish the informatics company Gantek. In a similar fashion, Greece’s Thrace Plastics has teamed up with Turkey’s Telnik Plastics to open a food packaging factory near Istanbul. Greek companies have also established subsidiaries to handle their affairs in Turkey, most importantly S&B minerals and Creta Plastics [7].

Of special significance is Greek-Turkish bilateral cooperation on energy issues. The natural gas companies of Greece and Turkey signed in 2002 a Memorandum of Understanding to build a pipeline connecting the Turkish city of Karacabey and the Greek city of Komotini, which will complete the southern part of the pan-European natural gas pipeline originating in Azerbaijan. Hopefully, in the foreseeable future, Turkish investment activity in Greece will begin matching its Greek counterpart in Turkey.

The tourism data (see figure 3) indicate that Greeks, continuing with the patterns above, tend to visit Turkey far more than Turks visit Greece. Although, the strict EU visa policy and the different macroeconomic condition of Turkey account for fewer Turkish tourists in Greece, the current situation does not reflect an ideal condition for the democratic peace variable.

Figure 3
Greek – Turkish Tourism

Source: Greek Statistical Service (www.statistics.gr)

Overall, bilateral economic relations between the two countries are moving forward. To facilitate Greek-Turkish cooperation, a ‘Steering Committee’ was founded in 1999. This committee, chaired by high ranking diplomats, aims at deepening cooperation in economic, technical, cultural and social issues as well as encouraging civil society institutions from both sides of the Aegean to further the bonds between the two nations. However, despite all the positive steps that have been taken, the current level of economic interdependence is not as strong as would be desired to create irreversible interdependence. Greece’s presence in Turkey is much stronger than its Turkish counterpart, and – at least to date – Turkish investors have not opted to increase their presence in Greece.

In terms of future prospects, the situation remains promising. Although the current amount of economic interdependence is not enough by itself to exclude any possibilities of deterioration in relations, if the trend continues and is reciprocated by Turkish financial actors it creates a dynamic for increasing cooperation and a thrust for the further normalization of relations. However, every such prediction has to take into account domestic politics in both countries. Although in Greece there is a consensus on the rapprochement process among major political parties, Turkish domestic politics have proven to be more fluid. Currently there is a closure case filed at the Constitutional Court against the ruling AKP and its leaders, and it could lead to the ban from politics of the party and Erdogan himself.

The impact of the booming economic relations can only gain significance if it is successfully utilized by policy makers and therefore incentives need to come from both sides of the Aegean to strengthen this trend. Within this framework, Turkey's EU bid can provide the only reliable process for an improvement in economic conditions and opportunities for investments by Greek companies.

Of course, economic relations are deeply affected by political relations and Turkey's EU accession process is also a channel to keep the latter on track. The negative climate regarding the prospect of full membership in the EU by major European powers (France and Germany) is duly noted by Turkish policymakers. Although it is hard to predict what will happen if the negotiations go awry, one solution to reduce tensions between Greece and Turkey would be increased economic interdependence. Due to the permanent nature of investments at least in the short- and medium-term, economic relations are less likely to go through the ups and downs that might be noted in political relations, therefore becoming a factor to push for a long-lasting climate of stability.

[1] Russett B. (1994) *Grasping the Democratic Peace*, (New Jersey: Princeton University Press); Russett B. and J. Oneal (2001) *Triangulating Peace: Democracy, Interdependence and International Organizations*, (New York: W.W. Norton & Company)

[2] Przeworski A. et al. (2000) *Democracy and Development: Political Regimes and Material Well-being of the World, 1950-1999*, (Cambridge: Cambridge University Press)

[3] The number of times the median income of the upper 20% of the population is greater than that of the lower 20%

[4] 2004 data by the Greek Statistical Service

[5] 2004 data by the Turkish Statistical Service

[6] Although the acquisition of Finansbank by the National Bank of Greece is mostly responsible for this increase, more and more Greek firms are investing in the neighboring country. The total value of this investment was € 5bn, but only half of it was registered in the 2006, explaining the difference between total investments and the Finansbank acquisition.

[7] Sources: agora.mfa.gr and www.capital.gr/news.asp?Details=286593

* *The author is affiliated with the Institute for European Integration and Policy of the University of Athens. This article draws on a previous paper involving the author. Couloumbis T. and A. Kentikelenis (2007) "Greek-Turkish Relations and the Kantian Democratic Peace Theory", *Southeast European and Black Sea Studies*, 7:4, 517 – 532*

8. Investigating the consequences of a success story

by Ioannis N. Grigoriadis and Antonis Kamaras*

The policies of the Justice and Development Party (AK Party) government on issues like EU-Turkey relations, Turkey's Iraq policy and the visibility of Islam in the public sphere have been closely followed and documented by local and international media.

However, the impact of AK Party policies on Turkish political economy has received less public attention, despite its enormous significance. The AK Party has silently undermined the economic

underpinnings of Kemalist statism by facilitating the exponential rise of foreign direct investment (FDI) in Turkey. By doing so the AK Party has changed beyond recognition the country's informal economic constitution, premised on a historically state-created and subsequently state-dependent business class of exclusively Turkish origin.

Under AK Party rule, Turkey has attracted approximately \$50 billion in FDI, far more than since the republic's foundation by Mustafa Kemal Atatürk in 1923 up to 2002. Significantly, this has been welcomed by the country's corporate elite, who fill the ranks of Turkey's top employers association, the Turkish Industrialists and Businessmen's Association (TÜSİAD). The 2001 crisis separated the wheat from the chaff in the Turkish corporate scene. The less reputable conglomerates, whose success was solely based on incestuous relationships with the state, were driven to the wall. Turkish economic nationalism, of Kemalist vintage, lost its most vociferous corporate representatives.

The conglomerates left standing benefited from the post-2001 consolidation and were in position to expand partnerships with foreign multinationals due to their best-of-breed characteristics. They also recognized that FDI inflows were indispensable for the country's overall stability and, consequently, for their own future survival domestically and internationally. Moreover, they realized significant capital gains by the rise of valuations in the İstanbul Stock Exchange (İMKB) or by selling non-core operations to foreigners. Cumulatively these factors have led Turkey's corporate elite to effect a remarkably coherent shift in favor of an open, well-regulated Turkish market place; a market place capable both of welcoming FDI, even if that means increased competition in their home turf, and also of generating ever-increasing amounts of capital flows from international investors abroad to which they could have access to.

Rising FDI has also been instrumental in the AK Party's political dominance. By contributing to macroeconomic stability, FDI helped remove one of the key threats to its rule, a recurrence of the 2001 economic crisis which would give an opening to the Kemalist establishment. Equally important was the reinforcement of the AK Party's Western credentials. The vote of confidence, expressed in billions of dollars by such names as Vodafone, Fortis and BNP, speaks of an AK Party-led Turkey becoming increasingly integrated into the world economy and with Europe in particular, rather than one unmoored and drifting to an Islamic hinterland. And despite the setbacks in the country's EU accession process, FDI flows have maintained the confidence of international portfolio investors that Turkey is indeed a strong convergence story, just as much as other EU pre-accession countries, featuring an accessible market place, improved governance and rising incomes.

The alliance between the AK Party and Turkey's corporate elite in welcoming FDI has challenged the Kemalists' economic modernization monopoly. This classic expression of Atatürk that Turkey should always strive to "reach contemporary levels of civilization" has now become fully appropriated by the AK Party. Turkey has -- by dint of its economic growth and stability, its welcoming of foreign investors, as well as its own increasingly confident business class -- become stereotypical under the AK Party's rule as opposed to unorthodox, of what it is to be a modern and contemporary country. By the same token, the secularist establishment no longer has a positive economic agenda. Historically it was the determination of the Kemalist elite to replace the Ottoman minority bourgeoisie -- the Greeks, the Armenians and the Jews -- with a Turkish business class that underlay its success and wider societal acceptance. It has been a long time since this project has been exhausted. And the corporate names that this project has given birth to have themselves spelled out its demise by essentially saying that we are strong enough to accept foreigners in prominent positions in Turkey's economic life.

Where does that leave the Kemalist establishment? Devoid of a comprehensive agenda for the country's future, it has been reduced from the nation's vanguard to a guardian of its privileged position. Admittedly the establishment still attracts the support of a large part of the country's professional, secular middle class. Although they have been among the primary beneficiaries of the AK Party-led economic growth, they fear that the consolidation of AK Party rule could lead to irretrievable regression in Turkey's social life. Important as these pillars of support are, they cannot camouflage the absence of a realistic alternative. Barring a major international economic crisis, the AK Party will continue to monopolize with the vital support of the country's corporate elite and of foreign direct investors, the country's only viable option for the future.

* *Ioannis N. Grigoriadis is a lecturer at the Department of Turkish and Modern Asian Studies at the University of Athens and a research fellow at the Hellenic Foundation for European and Foreign Policy (ELIAMEP). Antonis Kamaras has worked as investment banker in Istanbul for the past three years and is currently a Ph.D. candidate at the London School of Economics and Political Science. This article is based on a study which will appear in the upcoming issue of the academic journal Middle Eastern Studies.*

The article is originally published in Today's Zaman.

Online: <http://www.todayszaman.com/tz-web/detaylar.do?load=detay&link=129541>

8. Εκθέσεις Διεθνών Οργανισμών

Στο πλαίσιο της συνεχούς ενημέρωσης για όλα τα θέματα που άπτονται της πορείας της τουρκικής οικονομίας, η ερευνητική μονάδα του Εργαστηρίου, συγκεντρώνει και αξιολογεί τις πλέον πρόσφατες εκθέσεις διεθνών οργανισμών, που αφορούν στις εξελίξεις της τουρκικής οικονομίας. Στη συνέχεια παρατίθενται συνοπτικές περιλήψεις των εκθέσεων και οι ηλεκτρονικές σελίδες στις οποίες βρίσκονται ολοκληρωμένες.

Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ)

Reform of IMF Quotas and Voice: Responding to Changes in the Global Economy (01.04.2008)

Στις 28 Μαρτίου το Εκτελεστικό Συμβούλιο του ΔΝΤ ενέκρινε μία δέσμη μεταρρυθμίσεων που αφορούν τη διοίκηση του Ταμείου. Με την ολοκλήρωση της σχετικής διαδικασίας, η Τουρκία θα αυξήσει την ποσόστωσή της κατά 51%.

Πηγή: <http://www.imf.org/external/np/exr/ib/2008/040108.htm>

IMF Mission Statement on the Discussions Related to Turkey's Stand-By Arrangement (14.04.2008)

Η αποστολή του ΔΝΤ στην Τουρκία εξέδωσε ανακοίνωση σχετικά με τις συνομιλίες για την Έβδομη αναθεώρηση της Συμφωνίας Αναμονής. Σύμφωνα με αυτήν, επετεύχθη ευρεία συμφωνία με τις τουρκικές αρχές σε ένα πακέτο πολιτικών που αποσκοπεί στην ολοκλήρωση της έβδομης και τελευταίας αναθεώρησης της Συμφωνίας Αναμονής. Με το πέρας της αναθεώρησης, η Τουρκία θα αποκομίσει περίπου 3,65 δις δολάρια.

Πηγή: <http://www.imf.org/external/np/sec/pr/2008/pr0888.htm>

Turkey: Letter of Intent (28.04.2008)

Η τουρκική κυβέρνηση απέστειλε Επιστολή Πρόθεσης στην οποία παρατίθενται οι πολιτικές τις οποίες προτίθεται να ακολουθήσει στο πλαίσιο της αίτησής της για οικονομική υποστήριξη από το ΔΝΤ. Στην Επιστολή καταγράφεται, μεταξύ άλλων, η επίτευξη του προβλεπόμενου στόχου για το επίπεδο του εξωτερικού χρέους, καθώς και η υιοθέτηση πολιτικών, όπως η μεταρρύθμιση της κοινωνικής ασφάλισης, η στόχευση για επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος του δημόσιου τομέα ύψους 3,5% του ΑΕΠ και η λήψη μέτρων για την ενίσχυση της φορολογικής διοίκησης.

Πηγή: <http://www.imf.org/external/np/tr/2008/tr080424.htm>

Transcript of a Conference Call on the Completion of the Seventh and Final Review of Turkey's Stand-By Arrangement (09.05.2008)

Ο επικεφαλής της αποστολής του ΔΝΤ στην Τουρκία Lorenzo Giorgianni έδωσε συνέντευξη τύπου για το πέρας της Έβδομης και τελευταίας αναθεώρησης της Συμφωνίας Αναμονής μεταξύ Τουρκίας και ΔΝΤ. Σύμφωνα με τον κύριο Giorgianni, η τουρκική οικονομία βρίσκεται σε ισχυρότερη θέση από εκείνη στην οποία βρισκόταν όταν τέθηκε σε ισχύ η Συμφωνία. Η πειθαρχημένη δημοσιονομική πολιτική σε συνδυασμό με τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και τη – μέχρι προσφάτως – ευνοϊκή διεθνή συγκυρία οδήγησαν την Τουρκία σε δραματική μείωση των επιτοκίων, του δημόσιου χρέους και του πληθωρισμού, καθώς και σε παράλληλη αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων. Ο αξιωματούχος του ΔΝΤ δήλωσε ότι

βραχυπρόθεσμος στόχος της τουρκικής οικονομίας είναι η διατήρηση της εμπιστοσύνης της αγοράς και ο περιορισμός των πληθωριστικών πιέσεων, μεσοπρόθεσμος στόχος είναι ο συνδυασμός μίας συνεχούς δημοσιονομικής πειθαρχίας με μία δέσμη μικροοικονομικών μεταρρυθμίσεων που θα αυξήσει τις αντοχές της οικονομίας απέναντι στα εξωτερικά σοκ, ενώ μακροπρόθεσμα η τουρκική πλευρά θα πρέπει να σταθεροποιήσει τον πληθωρισμό στο 4%. Σε ερώτηση που αφορούσε το μέλλον των διμερών σχέσεων όταν θα λήξει η Συμφωνία Αναμονής, ο κύριος Giorgianni δήλωσε πως η τουρκική πλευρά δεν έχει εκδηλώσει ακόμη τις προθέσεις της επί τούτου, αν και το ΔΝΤ επιθυμεί να υποστηρίξει την Άγκυρα στον δρόμο των μεταρρυθμίσεων.

Πηγή: <http://www.imf.org/external/np/tr/2008/tr080509.htm>

Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (OECD)

Economic Policy Reforms: Going for Growth 2008 - Turkey Country Note (04.03.2008)

Ο ΟΟΣΑ εξέδωσε την ετήσια έκθεσή του με τίτλο «Στοχεύοντας την Ανάπτυξη», στο δεύτερο κεφάλαιο της οποίας περιλαμβάνονται πληροφορίες για την πρόοδο της εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων που σχετίζονται με τις προτεραιότητες που έθεσε η τουρκική κυβέρνηση το 2007 για την οικονομία. Σύμφωνα με την έκθεση, παρά τους υψηλούς ρυθμούς μεγέθυνσης των τελευταίων ετών, το τουρκικό κατά κεφαλή ΑΕΠ παραμένει πολύ χαμηλότερο του μέσου όρου των κρατών-μελών του ΟΟΣΑ, ενώ η παραγωγικότητα παραμένει σε χαμηλά επίπεδα. Καμία σημαντική ενέργεια δεν καταγράφηκε για τη μείωση του ελάχιστου κόστους εργασίας. Πρωτοβουλίες αναμένεται ωστόσο να αναληφθούν για την αύξηση της ευελιξίας στην αγορά εργασίας και στην Κοινωνική Ασφάλιση, για την οποία θα ψηφισθεί νόμος μέσα στο 2008 για την αύξηση των ορίων συνταξιοδότησης στα 65 χρόνια για άνδρες και γυναίκες, σταδιακά, μέχρι το 2048.

Πηγή: <http://www.oecd.org/dataoecd/29/50/40202426.pdf>

OECD Economic Outlook No. 83 - Turkey (04.06.2008)

Ο ΟΟΣΑ εξέδωσε την εξαμηνιαία επισκόπησή του για την οικονομική κατάσταση των κρατών-μελών του. Όσον αφορά στην Τουρκία, διαπιστώνεται η συνέχιση της επιβράδυνσης του ρυθμού μεγέθυνσης και για το 2008 (αναμένεται να κινηθεί κάτω του 4%), καθώς η δυσμενής διεθνής συγκυρία και η εσωτερική πολιτική αβεβαιότητα εξασθενίζουν την εμπιστοσύνη των οικονομικών παραγόντων. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, ο ΟΟΣΑ υποστηρίζει ότι η ανακοίνωση νέων πρωτοβουλιών σε θέματα δημοσιονομικής διαφάνειας, αλλά και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων θα μπορούσε να αυξήσει την εμπιστοσύνη και συνεπώς να αναστρέψει την παρούσα αρνητική τάση.

Πηγή: <http://www.oecd.org/dataoecd/5/51/20213268.pdf>

Environmental performance of agriculture in OECD countries since 1990: Turkey (16.06.2008)

Ο ΟΟΣΑ δημοσίευσε έκθεση με τίτλο «Η Περιβαλλοντική Επίδοση της Γεωργίας στις Χώρες ΟΟΣΑ από το 1990». Για την Τουρκία επισημαίνεται ότι ο αγροτικός τομέας παραμένει ο σημαντικότερος από πλευράς απασχόλησης και ότι παρά τη μεγάλη αύξηση της παραγωγής από το 1990, ένα σημαντικό ποσοστό αυτής προορίζεται για αυτοκατανάλωση. Το πιο σοβαρό περιβαλλοντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο τουρκικός αγροτικός τομέας είναι η υποβάθμιση του εδάφους, ενώ η μόλυνση των υδάτινων πόρων από αγροτικές εργασίες είναι χαμηλή συγκριτικά με άλλες χώρες του ΟΟΣΑ. Ανησυχητική είναι η κατακόρυφη αύξηση στη χρήση εντομοκτόνων (η μεγαλύτερη ανάμεσα στις χώρες ΟΟΣΑ από το 1990), αν και συγκριτικά με τις λοιπές χώρες της Μεσογείου παραμένει σε χαμηλά επίπεδα.

Πηγή: <http://www.oecd.org/dataoecd/34/19/40807967.pdf>

Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου

Turkey offers CHF50,000 to WTO training programme for developing countries (15.05.2008)

Η Τουρκία δώρισε 50.000 Ελβετικά Φράγκα στο Ταμείο για την Αναπτυξιακή Ατζέντα της Ντόχα. Η δωρεά θα αξιοποιηθεί σε προγράμματα τεχνικής βοήθειας και επιμόρφωσης στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, αλλά και σε χώρες σε μετάβαση.

Πηγή: http://www.wto.org/english/news_e/pres08_e/pr525_e.htm

Παγκόσμια Τράπεζα

Government of Turkey and World Bank Sign Agreement on Electricity Distribution Rehabilitation Project Loan (11.02.2008)

Η Τουρκική Δημοκρατία, η Τουρκική Εταιρεία Διανομής Ηλεκτρικού και η ΠΤ υπέγραψαν συμφωνία για τη χορήγηση δανείου ύψους 205 εκατομμυρίων ευρώ που θα χρηματοδοτήσει το Σχέδιο Αποκατάστασης της Διανομής Ηλεκτρικού. Το Σχέδιο, στόχος του οποίου είναι η βελτίωση της αξιοπιστίας της παροχής ηλεκτρικής ενέργειας στους καταναλωτές, θα υποστηρίξει τον εκσυγχρονισμό και την επέκταση του συστήματος διανομής, θα βοηθήσει στη μείωση των διακοπών παροχής ρεύματος και τη συμμόρφωση του συστήματος διανομής με τους κανονισμούς ασφάλειας.

Πηγή: <http://www.worldbank.org.tr/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/TURKEYEX-TN/0,,contentMDK:21645224~menuPK:50003484~pagePK:2865066~piPK:2865079~theSitePK:361712,00.html>

World Bank and Turkey Launch New Strategy of Partnership (28.02.2008)

Το Συμβούλιο των Διοικητών της ΠΤ ενέκρινε τη νέα Στρατηγική Συνεργασίας με την Τουρκία για την περίοδο 2008-2011. Η νέα Στρατηγική προβλέπει τη χρηματοδότηση προγραμμάτων της Τουρκικής Κυβέρνησης ή την παροχή εγγυήσεων συνολικού ύψους μέχρι 6,2 δισεκατομμυρίων δολαρίων, καθώς και τη χρηματοδότηση επενδύσεων του ιδιωτικού τομέα. Το πρόγραμμα συνεργασίας θα εστιάσει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και την αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης, στην ισόρροπη ανθρώπινη και κοινωνική ανάπτυξη, καθώς και την εξασφάλιση παροχής δημοσίων υπηρεσιών υψηλής ποιότητας.

Πηγή: <http://www.worldbank.org.tr/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/TURKEYEX-TN/0,,contentMDK:21666070~menuPK:50003484~pagePK:2865066~piPK:2865079~theSitePK:361712,00.html>

Fueling Turkey's Small Business Revolution (03.03.2008)

Εκτός από τη συνεργασία της με την Τουρκική Κυβέρνηση, η ΠΤ εκκίνησε στα τέλη του περασμένου έτους το Σχέδιο για την Πρόσβαση Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (ΜΜΕ) στη Χρηματοδότηση. Τα οφέλη που αναμένεται να προκύψουν είναι η αύξηση του μεγέθους, της παραγωγικότητας και των πωλήσεων των ΜΜΕ, καθώς και η κάλυψη των ανισοτήτων στην πίστωση και την παραγωγικότητα μεταξύ αναπτυγμένων και αναπτυσσομένων περιφερειών.

Πηγή: <http://www.worldbank.org.tr/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/TURKEYEX-TN/0,,contentMDK:21668301~menuPK:50003484~pagePK:2865066~piPK:2865079~theSitePK:361712,00.html>

Government of Turkey and World Bank Announce Grant Agreement to Support Capacity Building of ISPAT (22.04.2008)

Το τουρκικό υφυπουργείο Οικονομικών, η Υπηρεσία Στήριξης και Προώθησης Επενδύσεων (ISPAT) και η ΠΤ ανακοίνωσαν τη χορήγηση 434.000 δολαρίων για την υλοποίηση του Σχεδίου Ανάπτυξης Δυναμικού για την ISPAT. Το συγκεκριμένο Σχέδιο θα εστιάσει στην ανάπτυξη υποδομών και τεχνογνωσίας για τη βελτίωση της ποιότητας του ανθρώπινου δυναμικού της Υπηρεσίας.

Πηγή: <http://www.worldbank.org.tr/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/TURKEYEX-TN/0,,contentMDK:21739170~menuPK:50003484~pagePK:2865066~piPK:2865079~theSitePK:361712,00.html>

"Sustaining High Growth" In Turkey: Conference On The Country Partnership Strategy (CPS) Of The World Bank Group With Turkey And The Bank's Country Economic Memorandum (CEM) (25.04.2008)

Το Τουρκικό Υφυπουργείο Οικονομικών και η ΠΤ κήρυξαν την έναρξη της νέας Στρατηγικής Συνεργασίας και του νέου Οικονομικού Μνημονίου «Διατηρώντας Υψηλή Ανάπτυξη» σε συνέδριο που έλαβε χώρα στην Άγκυρα. Η ανάλυση που εμπεριέχεται στο Οικονομικό Μνημόνιο υπογραμμίζει τη σημασία ενός σταθερού μακροοικονομικού πλαισίου στην επίτευξη αειφόρου ανάπτυξης και εστιάζει σε έξι τομείς που είναι καθοριστικοί προς αυτήν την κατεύθυνση: προαγωγή της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας, ενίσχυση της απασχόλησης, συστηματική περιφερειακή ανάπτυξη, βελτίωση της διοίκησης στον δημόσιο τομέα, προστασία του περιβάλλοντος και εφαρμογή μίας συνεκτικής πολιτικής για την ασφάλεια των τροφίμων.

Πηγή: <http://www.worldbank.org.tr/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/TURKEYEX-TN/0,,contentMDK:21744280~menuPK:50003484~pagePK:2865066~piPK:2865079~theSitePK:361712,00.html>

Turkey Partners with World Bank for Modernization of Land Management Systems (01.05.2008)

Η ΠΤ ενέκρινε τη χορήγηση δανείου ύψους 203 εκ. δολαρίων στην Τουρκική Κυβέρνηση στο πλαίσιο του Σχεδίου Εκσυγχρονισμού του Εθνικού Κτηματολογίου, το οποίο αποσκοπεί στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας των σχετικών υπηρεσιών. Η ωρίμαση του δανείου θα επιτευχθεί σε 23,5 έτη, ενώ προβλέπεται και πενταετής περίοδος χάριτος.

Πηγές:

<http://www.worldbank.org.tr/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/TURKEYEXTN/0,,contentMDK:21754665~menuPK:50003484~pagePK:2865066~piPK:2865079~theSitePK:361712,00.html>

<http://www.worldbank.org.tr/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/TURKEYEXTN/0,,contentMDK:21753903~menuPK:50003484~pagePK:2865066~piPK:2865079~theSitePK:361712,00.html>

<http://www.worldbank.org.tr/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/TURKEYEXTN/0,,contentMDK:21798024~menuPK:50003484~pagePK:2865066~piPK:2865079~theSitePK:361712,00.html>

Turkey's Exporters To Benefit From New World Bank Financing (22.05.2008)

Η ΠΤ ενέκρινε τη χορήγηση 600 εκατομμυρίων δολαρίων στην Τουρκία υπό τη μορφή δανείου για μεσολαβήσεις στη χρηματοδότηση εξαγωγών (EFIL 4). Σκοπός είναι η επέκταση του δυναμικού και η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τουρκικών εξαγωγικών εταιριών μέσω της εξασφάλισης χρηματοδότησης για επενδύσεις. Επιπλέον στόχο αποτελεί η ανάπτυξη των δυνατοτήτων τραπεζών και εταιριών leasing για την παροχή πιστώσεων σε εταιρείες. Από το 1999 μέσω αντιστοίχων προγραμμάτων παρασχέθηκαν χρηματοδοτήσεις ύψους 600 εκ δολαρίων για εξαγωγικά σχέδια.

Πηγή: <http://www.worldbank.org.tr/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/TURKEYEXTN/0,,contentMDK:21777701~menuPK:50003484~pagePK:2865066~piPK:2865079~theSitePK:361712,00.html>

<http://www.worldbank.org.tr/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/TURKEYEXTN/0,,contentMDK:21777701~menuPK:50003484~pagePK:2865066~piPK:2865079~theSitePK:361712,00.html>

Turkey Partners with World Bank on Public Sector Development (19.06.2008)

Η ΠΤ ενέκρινε την παροχή του Δεύτερου Προγραμματικού Δανείου για την Ανάπτυξη του Δημόσιου Τομέα, το συνολικό ύψος του οποίου ανέρχεται στα 255,4 εκ ευρώ (PPDPL 2). Το δάνειο αυτό θα αξιοποιηθεί για την υποστήριξη του προγράμματος εκσυγχρονισμού της τουρκικής κυβέρνησης που περιλαμβάνει την υιοθέτηση πολιτικών και τη λήψη θεσμικών και νομικών μέτρων για την ενίσχυση της δημόσιας διοίκησης και των δημόσιων υπηρεσιών, καθώς και του πλαισίου κοινωνικής ασφάλισης και υγειονομικής περίθαλψης. Ο χρόνος ωρίμασης του δανείου ορίστηκε στα 22,5 έτη, ενώ προβλέπεται περίοδος χάριτος 12,5 ετών.

Πηγές:

<http://www.worldbank.org.tr/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/TURKEYEXTN/0,,contentMDK:21811722~menuPK:50003484~pagePK:2865066~piPK:2865079~theSitePK:361712,00.html>

<http://www.worldbank.org.tr/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/TURKEYEXTN/0,,contentMDK:21811727~menuPK:50003484~pagePK:2865066~piPK:2865079~theSitePK:361712,00.html>